

פרשת השבוע "וירא"

ובו י"ח עניינים בביאור הפרשה ופרק נחשבה מאת הגאון הצדיק רבי יחיאל הלוי
נוביק שליט"א ראש כולל דעת יוסף אשדוד.

בזמננו – חץ מושחז שתוזר לאחוריו.

"בעין הסערה" – ליבת הסיפור.

פרק [11] (פרק קי"ט) "המייל הסודי ביותר"

לבאר הדברים על פי דבריהם בתוספת
דברים.

האזה"ח הק' עמד בעיקר הדברים
[והארץ בכמה אופנים ליישב הדברים,
ומתוך כל המהלכים בחרתי באחרון
שבהם]. בכל מקום שמטרת העניין היא
מסירת דבר נבואה לנביא, אכן יש
להקדים את הקב"ה לנביא, שהרי
המטרה היא למסור לו נבואה. וכן מצינו
לעיל (פ' י"ב פס' ז') "וירא ה' אל אברם
ויאמר לזרעך אתך את הארץ הזאת
וגו'" או לעיל (פ' י"ז פס' א') "ויהי
אברם בן תשעים ותשע שנים וירא ה'
אל אברהם ויאמר אליו וגו'". כי
במקומות אלו מטרת ההיראות הייתה
לומר לאברהם נבואה.

אבל אצלנו מטרת ההיראות היא לצורך
אברהם שהיה חולה בגין המילה, לכן
שינה הכתוב לומר "וירא אליו" כיון
שהוא סיבת העניין, שהרי כל מטרת
"וירא" נועדה לצורכו של אברהם,
ומינה שלא הייתה לצורך נבואה,
שאלמלי כן היה לפסוק להקדים את
הבורא כבכל מקום.

**א) מהיכן לומדים שהקב"ה בא
לבקר את אברהם לאחר
המילה?**

איתא בפרשה (פ' י"ח פס' א') "וירא
אליו ה' באלוני ממרא והוא יושב פתח
האהל כחום היום".

ובפרש"י: לבקר את החולה, אמר ר'
חנינא יום שלישי יום למילתו היה ובא
הקב"ה ושאל בשלומי.

יש לעיין בפסוק: א) למה לא הוזכר שמו
של אברהם בקריאה, כפי שנאמר בכל
מקום? ב) למה נאמר וירא אליו ה' ולא
וירא ה' אליו באלוני ממרא? שהרי הדרך
בכל מקום להקדים את ה' לפני המקבל
(ולהבדיל כך הוא למטה, לעולם לא
יקדימו את הנפנה לפני הפונה). ג) מניין
לנו שהכוונה בפסוק שה' בא לבקר את
החולה ולא למראה נבואה, כבכל מקום
שה' מתגלה לומר נבואה? ד) מניין לנו
שהיה זה ביום ג' ולא ביום א' וב' של
המילה?

וכבר עמדו בכל השאלות המפרשים ז"ל
(האזה"ח הק' ומרן הגרי"ז זי"ע) וננסה

אלא דהר"ן שם כתב דיום א' וג' הם המסוכנים יותר מיום ב', לפיכך ביום ב' אין מחללים את השבת עליו, ובזה יש לומר, ביום ב' שאין בו מחוש סכנה כל כך, יושב הקב"ה בדין כל שלוש שעות ראשונות של היום ואין מבקרים את החולה (עיין שם נדרים דף מ' ע"א) לפיכך לא בא אליו הקב"ה כדי לבקרו, וביום ראשון לא בא אליו, כפי שכתוב בגמ' בנדרים (שם) שכשחלה רבא אמר לאנשי ביתו שלא יגלו לאיש את דבר מחלתו, כדי שלא ידברו עליו ויורע מזלו (יעוין ברש"י) ואם יבוא אליו הקב"ה ודאי שיהיה פרסום גדול ואוושא מילתא ושמא יורע אז מזלו, אבל ביום השלישי אדרבא יש עניין לפרסם, כפי שרבא עצמו פרסם לרבים כדי שאוהביו יבקשו עליו רחמים (למרות ששונאיו ישמחו) לפיכך יש הכרח שהיה זה ביום השלישי. ומיושבים כל הקושיות היטב.

ומו"ר מרן הגאון האמיתי רבי משולם דוד הלוי זצוק"ל הביא מדברי מרן הגרי"ז הלוי ז"ע שעמד בתמיה הנזכרת לעיל, מניין שלא בא לומר לו רק מראה נבואה? וביאר בזה מרן הגרי"ז, דבכל מראה נבואה לא מצוין מקום שהקב"ה בא אליו כדי לומר את מראה הנבואה (דוק) ותשכח שבכל התורה לא מוזכר המקום בו נגלית הנבואה) כי אין כל התייחסות למקום, על כן כאן שהתורה שינתה והזכירה את המקום שהקב"ה בא אליו 'אלוני ממרא' על כרחך שלא היה זה לצורך נבואה כי אם לציין שבא לבקר חולה (ומינה יש ללמוד, מה הוא מבקר חולים אף אתה) וכיון שכן יש עניין לייחס משמעות למקום, כדי לציין שיש חובה לבקר את החולה.

תדע לכך, שהרי לא הוזכרה כאן כלל אמירה, הרי שלא נמסרה כלל נבואה לאברהם, א"כ למה נאמר כאן לשון וירא? אלא ודאי שהמטרה הייתה לבקר את אברהם לאחר מילתו [וכיון שנשמכה הפרשה למילתו (בסוף פרשה דלעיל) אין צורך להזכיר את שמו, שהרי הכל עניין אחד הוא.

כך גם מרומז בבעל הטורים וז"ל "וירא אליו, סמך "נמלו" אל "וירא" מלמד שנראה לו בשביל המילה" לכך אין צורך להזכיר את שמו של אברהם, שהכל המשך אחד].

ברם תמה האוה"ח הק', מניין לחז"ל בגמ' ב"מ (דף פ"ו ע"ב) והוא מקור הדרשה של רש"י שהיה זה ביום ג' למילתו שמא זה היה ביום א' או ב', ואל תביא ראיה ממה שאמר לקמן (פ"ר ל"ד פס' כ"ה) "ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים וגו'" שיום השלישי למילה הוא היום הקשה ביותר, לפיכך בחרו בני לוי ליטול את חרבם ולהמית את בני שכם דווקא ביום ג' ומינה שיום ג' הוא הקשה ביותר ולכך יש עניין לבקר את החולה דווקא ביום ג', אין זה כן, דבגמ' בשבת (דף קל"ד ע"ב) משמע להיפך, שימי א' וב' הם מסוכנים בהרבה מיום ג'?

הגם שיש לחלק בין קטן לגדול שנימול, כפי שהגמ' מחלקת שם, ברם כ"ז דווקא לעניין יום שלישי אצל הגדול שאין הבשר מתרפא ואילו אצל הקטן בשרו כבר מתרפא, אבל לגבי כולם, יום א' וב' קשים יותר, ומי יאמר שלא בא הקב"ה לבקרו באחד מימים אלו? (ובטור סימן של"ה לא הזכיר כלל יום שלישי אלא הביא הלשון, מלמד שבא הקב"ה לבקר את החולה).

ממרא לא נאמר שום דיבור והתייחסות של נבואה כדוגמת כל הפסוקים שהבאנו לעיל גבי וירא שנאמר שם דיבור, אין כל ביאור מהו "וירא" היכן מוזכר כאן עניין של נבואה, אם לא שבא לבקרו.

אלא אם תאמר שמראה הנבואה מתייחס למה שיאמר אח"כ (פס' כ') "ויאמר ה' זעקת סדום ועמורה כי רבה וחטאתם כי כבדה מאד" ואף שהיה ביקור המלאכים בינתיים יחד עם בשורת הזרע, מכל מקום ה' יתברך עמד שם כל העת וביאה זו הייתה לצורך נבואה זו ולא לביקור חולים, ועדיין הדברים צריכים ביאור, וצריך לי לרב.

***

מהרה"ג החו"ב בעל ויברך דוד שליט"א

(ב) י"ב ברכות אמצעיות - כנגד ג' האבות

וַיֵּצֵא יִצְחָק לְשׁוּחַ בְּשָׁדָה לַפְּנוֹת עֶרֶב (כד,
ג)

אמרינן בברכות כ"ו ע"ב: "איתמר רבי יוסי ברבי חנינא אמר תפלות אבות תקנום רבי יהושע בן לוי אמר תפלות כנגד תמידין תקנום וכו' תניא כוותיה דרבי יוסי בר' חנינא וכו' יצחק תקן תפלת מנחה שנאמר ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב ואין שיחה אלא תפלה שנאמר תפלה לעני כי יעטף ולפני ה' ישפוך שיחו" וכו'. וביארנו בס"ד במאמר הקודם שכיון ששלשת האבות תקנו את התפילה, לכן גם אנשי כנסת הגדולה יסדו את התפילה כנגד ג' האבות, והבאנו את דברי הקדמונים שג' ברכות ראשונות הם כנגד ג' האבות, והבאנו את דברי הרמח"ל בדרך ה' ח"ד פ"ו שכתב: "והנה כנגד שלשת הסוגים האלה נתקנו שלש

ועל פי זה רצה מו"ר מרן הגרמ"ד הלוי זצוק"ל לבאר את הפסוק (לקמן פר' ל"ה פס' ט') "וירא אלוקים אל יעקב עוד בבואו מפדן ארם ויברך אותו" ובפרש"י ברכת אבליים (בי"ר). שנחמו על פטירת אמו. ויש להקשות כנוסח קושית מרן הגר"י דמניין לחז"ל שהיה זה למטרת ניחום אבליים, דילמא היה זה למראה נבואה והברכה מתייחסת למה שהוזכר אח"כ (פס' י"א) "ויאמר לו אלוקים אני קל ש-ד-י פרה ורבה גוי וקהל גויים יהיה ממך ומלכים מחלציד יצאו"?

ברם לפי דברי מרן הגר"י זי"ע מיושבים הדברים היטב, דהרי בפסוק (י"ג) נאמר "ויעל מעליו אלוקים במקום אשר דיבר איתו". הרי שיש כאן התייחסות למקום, ומשום זה הוזכר "במקום אשר דבר איתו", הכתוב מציין שהקב"ה בא אליו למקום מסוים ואחרי כן הוא עולה מעליו, א"כ בהכרח שאין הראיה למטרת נבואה רגילה כי אם לברכת אבליים, משום דמראה נבואה לעולם לא יתייחס למקום.

ברם נפלאתי מאד, דבשלמא בפסוק שהביא מו"ר מרן הגרמ"ד הלוי זצוק"ל מובנת הקושיא, מניין לרש"י שלא הייתה מטרת ההיראות לצורך נבואה שמתייחסת לברכת "פרה ורבה גוי וקהל גויים" שכל זה ודאי צריך למראה נבואה, ולמה שלא נפרש שהכוונה של ויברך אותו היינו שבא לומר לו נבואה, ומהי הנבואה שינוי השם, כפי שתיכף אומר הפסוק (י"י) "ויאמר לו אלוקים שמך יעקב לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך ויקרא שמו ישראל" וגם זה גופא צריך למראה נבואה. וע"ז שפיר תירץ מו"ר עם היסוד של מרן הגר"י זי"ע, אבל בפסוק שבפרשה אצלנו "וירא אליו ה' באלוני

וכן מידת התשובה שייכת בפרטות לאברהם אבינו וכמ"ש בב"ר פ"ל "שהיה מתוקן להדריך כל העולם כולו בתשובה", [וכ"כ הג"ר צדוק הכהן בכמה מקומות ששורש ענין התשובה הוא באברהם אבינו].

וכן ברכת **סלח לנו** היא על כפרת העונות שהיא רק ע"י מידת החסד כנ"ל, וכן אברהם התפלל לפני הקב"ה שיסלח לבני סדום אף שלא היו ראויים לכך.

וכן ברכת **ראה בעניינו** היא כנגד מה שאמרנו בברכה ראשונה "ומביא גואל לבני בניהם למען שמו באהבה", ונתבאר לעיל דהיינו שהגאולה תהיה לא רק כפי הראוי על פי שורת הדין אלא באהבה גמורה ובלי גבול.

ברכת **רפאינו** היא כנגד יצחק, כנגד מה שאמרנו בברכה השניה "ורופא חולים" ונתבאר שם שכן היה ליצחק אחר העקידה, וכן נתבאר שם שהרפואה באה ע"י רוח צפונית, ולכן נקראת "אסתן" מלשון "אסוותא", וצפון הוא שמאל שהוא מידת יצחק. ויש להוסיף דבמגילה י"ז ע"ב אמרינן: "ומה ראו לומר רפואה בשמינית אמר רבי אחא מתוך שנתנה מילה בשמינית שצריכה רפואה לפיכך קבעה בשמינית", ועל כן ברכה זו כנגד רוח צפונית המרפאת את המילה כמבואר ביבמות ע"ב ע"א.

וכן ברכת **ברך עלינו** היא כנגד מה שאמרנו בברכה שניה "מכלכל חיים בחסד", ונתבאר שם ששייך למידת יצחק שמצא מאה שערים ובירך את יעקב ברוב דגן ותירוש, וכן העושר שייך למידת יצחק, ע"ש מה שכתבנו בזה.

וכן ברכת **תקע בשופר** היא על השופר דלעתיד לבא שיהיה מקרן ימין של אילו של יצחק כמ"ש בפדר"א פ"ל ועוד מקומות.

וכן ברכת **השיבה שופטינו** היא מענין המשפט השייך למידת הדין שהיא מידתו של יצחק.

ברכות ראשונות של התפילה, ובהן נמשך השפע העליון בכלל, **ואחר כך באמצעיות נמשך לפרטים כפי הצורך**, ובשלוש אחרונות מתחזק ומתיישב במקבילים על ידי ההודאה שנותנים עליו, וזה כלל תקון התפלה כולה.

והנה במאמר הקודם ביארנו איך שלשת הברכות הראשונות מכוונות כנגד ג' האבות, ועתה נבוא לבאר בס"ד איך י"ב הברכות האמצעיות ג"כ מכוונות כנגד ג' האבות, ואחר העיון נראה בס"ד, דנוסדו כאן ארבע ברכות כנגד אברהם, ארבע כנגד יצחק, וארבע כנגד יעקב (ואח"כ הוסיפו לברכות שכנגד יעקב גם את ברכת המינים), וכדלהלן:

ברכת **אתה חונן** כנגד אברהם, שהרי אומרים בה "**וחננו** מאתך דעה בינה והשכל", וחנינה היא מלשון מתנת חיים שהיא בחסד ולא בזכות, וענין זה שייך גם בפרטות לאברהם אבינו שזכה לחכמה בלי עמל כמ"ש באדר"נ פל"ג: "מלמד שזימן הקב"ה לאברהם אבינו שתי כליותיו כשני חכמים והיו מבינות אותו ויועצות אותו ומלמדות אותו חכמה כל הלילה", ובב"ר פצ"ה: "ומהיכן למד אברהם את התורה, רבן שמעון אומר נעשו שתי כליותיו כשתי כדים של מים והיו נובעות תורה".

וכן ברכת **השיבנו** היא על התשובה שכל מציאותה היא רק מכח מידת החסד, כי לפי שורת הדין החוטא צריך להיענש, כמ"ש בפסיקתא פיסקא כ"ד: "שאלו לחכמה החוטא מהו עונשו, אמרה להם וחטאים תרדף רעה שאלו לנבואה החוטא מהו עונשו, אמרה להם הנפש החוטאת היא תמות שאלו לתורה חוטא מהו עונשו, אמרה להם יביא אשם ויתכפר לו. שאלו להקב"ה החוטא מהו עונשו, אמר להם יעשה תשובה ויתכפר לו, הדא היא דכתיב טוב וישר ה' וגו'", וכע"ז בירושלמי מכות פ"ב ה"ו.

וברכת **על הצדיקים** גם היא כנגד זכות יעקב כמ"ש בברייתא דעל הסדר³: "כשאמר לו הקב"ה ליעקב ויוסף ישית ידו על עיניך שמח ובטח על דבריו של מקום, ובשעה שנפטר יעקב אבינו מן העולם ובא יוסף ונתן שתי ידיו על עיניו ונשקו ובכה לו, מיד פתחו מלאכי השרת ואמרו בא"י משען ומבטח לצדיקים".

וכן ברכת **בונה ירושלים** כנגד יעקב, כדמצינו באבות דר' נתן (שכטר) הוספה ב' לנוסחא א' פ"ז: "הבונה ברחמיו להזכיר זכות יעקב שעמד בבית אל ואמר מה נורא המקום הזה וירא ויאמר זה שער השמים זה ירושלם שעמד לבנות לכך אומרים בונה ירושלם לבני יעקב".

ועיקרה של ירושלים הוא בית המקדש שנקרא "בית אלקי יעקב" (ישעיה ב' ג', מיכה ד' ב'), ובתהילים נקרא "משכנות לאביר יעקב", והיינו משום שיעקב הוא הראשון שקרא למקום זה "בית", וכמ"ש בפסיקתא פיסקא ל"ט ובמדרש תהילים מזמור פ"א: "יעקב קרא אותו פלטין שנאמר מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלקים, אמר לו הקב"ה אתה קורא אותו בית עד שלא נבנה חי"ך שאני בונה אותו וקורא אותו בית יעקב, [בית יעקב] לכו ונלכה באור ה', וכן והלכו עמים רבים [וגו'] אל בית אלקי יעקב וגו', ואף ירמיה אומר כן הנני שב את שבות אהלי יעקב", וכן את הפסוק "מה טבו אהליך יעקב" דרשו בכמה מקומות על בית המקדש, וביהמ"ק נקרא "נורא" שהיא בחינתו של יעקב (כמו שנתבאר לעיל בברכה ראשונה), כמ"ש "נורא אלקים ממקדשך", וכמו שאמר יעקב אבינו בעצמו: "מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלקים".

וכן ידוע שמידתו של יעקב אבינו היא מידת התפארת, וזו היא ג"כ בחינת ירושלים

וברכת **המינים** כנגד יעקב אבינו, כי ברכה זו נוסדה כנגד הנוצרים אשר נתחברו עם מלכות רומי, כמבואר בראשונים¹, ולכן נזכרו בה גם "המינים" שהם הנוצרים ושאר הכתות שפרשו מן הצבור, וגם "מלכות זדון" שהיא מלכות רומי, וידוע בדברי חז"ל שמלכות רומי נקראת "מלכות אדום" כיון שקיסרי רומי והרבה מבני רומי הם מזרעו של עשו, ובדברי הראשונים והאחרונים כל הנוצרים מכונים "בני אדום" משום שמרכזם הוא ברומי הרשעה, ויש אומרים² שאותו האיש ימ"ש הוא גילגולו של עשו, ושמו בהיפוך אותיות הוא "עשיו", ומפלתה של אדום לעתיד לבא תהיה בזכותו ובכוחו של יעקב אבינו כמ"ש "והיה בית יעקב אש... ובית עשו לקש", ושורשה הוא במפלתו של עשו עצמו לפני יעקב אבינו, מעשה אבות סימן לבנים.

¹ ברש"י ברכות כ"ח ע"ב (כפי שהוא בדק"ס ובש"ס דפוס וונציה) כתב: "לאחר זמן מרובה קרוב לתרבותו של ישו הנוצרי שלמדם להפך דברי אלהים חיים", ובגמרות שלנו חסר מחמת השמטת הצנזורה, (וגם בדפוסים החדשים שכחו להחזיר השמטה זו), ובארחות חיים הלכות תפילה סי' י"ז כתב בשם בה"ג: "**ברכת המינים בתר ישו בר פנדירא הוא דאיתקן דנפישו להו מיני**", ובאשכול הלכות תפילה כתב: "וכיון דאווש הני מיני באותן הימים ואתחברו בהדי מלכות חייבת משום הכי חשש רבן גמליאל ובית דינו וכל סיעת החכמים שהיו שם ותקנו ברכה זו כנגד מפלתן". (ונוסח הראשונים בברכה זו הוא: ולמשומדים אל תהי תקוה וכל המינים כרגע יאבדו וכל אויבי עמך מהרה יכרתו ומלכות זדון מהרה תעקר וכו', (יש כמה חילופי גירסאות בראשונים עצמם) ובסידורים ארץ ישראלים מזמן הגאונים שנמצאו בגניזה הקהירית הנוסח: "למשומדים אל תהי תקוה אם לא ישובו לתורתך, הנצרים והמינים כרגע יאבדו, ימחו מספר חיים ועם צדיקים אל יכתבו, בא"י מכניע זדים", ובכמה סידורי הגניזה במקום "אם לא ישובו לתורתך", "ומלכות זדון מהרה תעקר בימינו").

² אברבנאל בשם חכמי האמת.

³ הובאה בשב"ל סי' י"ח ובב"י או"ח סי' קי"ב ובלבוש שם, ועוד.

אבימלך את אברהם (בראשית כא, כג)
 "וַעֲתָה הַשְׁבָּעָה לִּי בְּאֱלֹהִים הֲנֵה אִם תִּשְׁקַר
 לִי וּלְנִינִי וּלְנִכְדֵי כַחֲסֹד אֲשֶׁר עָשִׂיתִי עִמָּךְ
 תַּעֲשֶׂה עִמָּדִי וְעַם הָאָרֶץ אֲשֶׁר גָּרְתָה בָּהּ".
 וממשיכה התורה ומספרת (שם, כז) "וַיִּקַּח
 אֲבִרָהָם צֹאן וּבָקָר וַיֵּתֶן לְאַבְיִמֶלֶךְ וַיִּכְרְתוּ
 שְׁנֵיהֶם בְּרִית". מדברי הפסוק נראה שזו
 היתה שבועה הדדית של שלום בין אברהם
 ואבימלך וצאצאיהם.

הגמרא בסוטה (ט, ב - י, א) מדייקת את
 לשון הפסוק שנאמר בנוגע לשמשון הגיבור
 (שופטים יג, ה) "וְהוּא יָחַל לְהוֹשִׁיעַ אֶת
 יִשְׂרָאֵל מִיַּד פְּלִשְׁתִּים", שהותר לשמשון
 להילחם עם פלשתים שהיו מצאצאי
 אבימלך. וכלשון הגמרא: "אמר רבי חמא
 בר חנינא הוחל שבועתו של אבימלך,
 דכתיב אם תשקר לי ולניני ולנכדי וכו'".

רש"י על אתר מבאר מפני מה הוחלה
 השבועה: "לפי שהם עברו על השבועה
 תחילה". כלומר, מאחר שהם נלחמו
 בישראל ועברו על שבועת אבימלך, הותר
 אף לבני ישראל להילחם עמם.

ובהגהות מרדכי (שבועות, אות תשפ"ג)
 למד מדברי הגמרא על פי ביאור רש"י יסוד
 גדול לדינא. וזה לשונו: "יש לדקדק דב'
 אנשים שנשבעו זה לזה ועבר האחד על
 שבועתו השני נפטר מאותה שבועה,

כמ"ש בסוכה נ"א ע"ב "מי שלא ראה
 ירושלים בתפארתה לא ראה כרך נחמד
 מעולם", וכמ"ש בישעיה (נ"ב א') "לבשי
 בגדי תפארתך ירושלים עיר הקדש", וזו גם
 בחינת בית המקדש כמ"ש בסוכה שם: "מי
 שלא ראה בית המקדש בבנינו לא ראה
 בנין מפואר מעולם", וכמ"ש בתהילים: "עוז
 ותפארת במקדשו", וכמ"ש: "יעלו לרצון על
 מזבחי ובית תפארת אפאר" (ישעיה ס' ז'),
 וכן "לפאר מקום מקדשי" (שם ס' י"ג), וכן
 "מזבל קדשך ותפארתך" (שם ס"ג ט"ו), וכן
 "בית קדשנו ותפארתנו" (שם ס"ד י').

וכן ברכת **את צמח דוד** היא כנגד מלכות
 בית דוד, ומידת המלכות שורשה ביעקב
 אבינו כמ"ש בשהש"ר ז' ג' "כך כהונה לויה
 ומלכות מיעקב", וכן דוד המלך נקרא
 "משיח אלקי יעקב" (ש"ב כ"ג א'), ועל מלך
 המשיח כתוב "דרך כוכב מיעקב", וכן "וירד
 מיעקב".

וברכת **שמע קולנו** היא ג"כ כנגד יעקב,
 דאמרינן בגיטין נ"ז ע"ב: "**הקול קול יעקב**
אין לך תפלה שמועלת שאין בה מזרעו
של יעקב", ובפרי צדיק פרשת וירא אות ה'
 כתב: "ועיקר תפילה ביעקב דכתיב הקל קול
 יעקב קולו של יעקב נשמע בבתי כנסיות וכו'
 כמו שאמרו במדרש".

במאמרינו לפרשת ויצא יתבאר בס"ד איך
ג' הברכות האחרונות כנגד ג' האבות

***

"ממדבר מתנה" - עיונים בפרשה

מהגאון רבי בניהו כהן שליט"א

פרשת וירא

ג) שבועת אברהם ואבימלך ושבועה
שבטלה מקצתה בטלה כולה

א לקראת סיום הפרשה, מספרת התורה
 שאבימלך מלך גרר הלך לכרות ברית עם
 אברהם אבינו. בכריתת הברית השביע

ללמוד היתר נוסף, שכיון שהאומות עברו על השבועה שהשביעם הקב"ה (כתובות שם) שלא ישתעבדו בישראל יותר מידי, ואילו הם השתעבדו בישראל יותר מידי, ממילא בטלה גם השבועה שהשביע הקב"ה את ישראל.

יסוד הדברים מבואר בספר מעשה ידי יוצר (לרבי שלמה קלוגר, על הגדה של פסח, ד"ה ואת לחצינו זה הדחק, דף מד, ב) שכתב: "דהנה אמרו חז"ל בכמה דוכתי ובמדרש שיר השירים בפסוק השבעתי אתכם בנות ירושלים וכו' דהשביע הקב"ה את ישראל שלא ידחקו על הקץ יותר מדאי, ופירש רש"י שלא יבקשו להביא את הקץ שלא בזמנו, והנה במצרים היה ג"כ שבועה זו, שהרי איתא בילקוט על פסוק בראותם מלחמה שבני אפרים עברו על השבועה וכו', א"כ גם שבועה זו השביעם הקב"ה אז במצרים שלא ידחקו על הקץ, אך מכל מקום ראו ישראל לזעוק אל הקב"ה וזעקו יותר מדאי ודחקו על הקץ לקרבו שלא בזמנו, וא"כ היה ראוי שלא ישמע להם הקב"ה ואדרבה ראוי לעונש על שעברו על השבועה, אך הנה כמו שהשביע הקב"ה את ישראל שלא ידחקו על הקץ, השביע את האומות שלא ידחקו הצרות על ישראל יותר מדאי וכו', ואנן קיי"ל אם נשבעו שנים זה נגד זה אם אחד עובר על התנאי גם חבירו

כדאמר פ"ק דסוטה גבי שמשון שהרג פלשתים, אמר רבי חייא בר אבא הוחלה שבועתו של אבימלך דכתיב אם תשקור לי ולניני ולנכדי, ופירש רש"י ז"ל הוחלה בטלה כמו לא יחל דברו, לפי שעברו פלשתים על השבועה תחילה. ועיין בתוס' פ"ק דסוטה". וכוונתו לדברי תוס' הרא"ש שכתב שמדברי רש"י בספר שמואל נראה שחולק על דבריו בסוטה.

ודברי המרדכי הללו נפסקו להלכה בשולחן ערוך (יו"ד רלו, ו). ובביאור הגר"א על אתר (כא) ציין לדברי המדרש רבה (פרשת ויצא, פרשה עד אות טו) שמבואר שם כדברי רש"י [והובאה ראיה זו ברבינו ירוחם (נתיב יד, סוף חלק ז), ובש"ך (נקודות הכסף שם). ותמה על הט"ז (יג) שהביא ראיה מארונו של יוסף. וכן תמה בחידושי הגרשוני שם. ויעיין עוד במשך חכמה (פרשת תולדות ד"ה ויקרא אותה) שגם כן כתב כיסוד זה וביאר את דקדוק לשון הפסוק].

ויש שרצו לבאר על פי יסוד זה, כיצד הותר לישראל לשוב לארץ חמדת אבות ולהתיישב בה, אע"פ שהשביע אותם הקב"ה שלא יעלו בחומה (כתובות קיא, א). אין כאן המקום לדון בכל פרטי שבועה זו ועניינה, והאם היא נפסקה להלכה, אולם על כל פנים מדברי המרדכי הללו ניתן

בישראל שמונה שנה". ומבואר שלרבי יוסי אין הגויים מצווים לקיים את הנדר.

והמשנה למלך (מלכים י', ז ד"ה שוב ראיתי, דף רפד מהדו' פרנקל) הוכיח מזה שאברהם השביע את אבימלך, שהגויים מצווים לקיים את השבועה, שאם לא כן לשם מה השביעו אברהם. וכלשון המשנה למלך: "וחלילה להאמין שבסיבתם ישבע אבימלך בעבודה זרה דאיכא איסורא משום ושם אלהים אחרים לא תזכירו, ואם איתא דבני נח אינם מוזהרים לקיים שבועתם מה תועלת יש להם בשבועת אבימלך" [ויעוין בספר נדרי זריזין (לרבי שלמה קלוגר, ח, א ד"ה והנה לכאורה קשה, דף יב, א מדפי הספר) מה שכתב בזה].

ולכאורה הוכחת המשנה למלך היא קושיה על אותו מאן דאמר בירושלמי שסובר שבני נח אינם מוזהרים בבל יחל. ובעל כרחך צריך לומר, כמו שייסד האבני נזר (יו"ד שו, אות יז) ששבועה הנעשית בין שני אנשים חייבים גם הגויים לקיימה. וזה לשונו: "אשר על כן נראה ברורן של דברים. דודאי מי שנשבע לאחר. זה הסברא מכרעת שמחויב לקיים וא"צ לזה שום אזהרה והיינו שבועת אברהם ויצחק ואליעזר כו' וה"ה הנשבע להקב"ה. אך מי שנשבע לעצמו שלא יעשה דבר או יעשה. בזה אין סברא. כי למי

פטור, לכך אם לא היו עוברים המצריים על שבועתן להרבות עליהם השעבוד לא היו רשאים ישראל לדחוק על הקץ, אבל כיון שהם עברו תחילה ודחקו עליהם מאוד, מכח גודל הדחק באו ישראל לעבור על שבועתן ולדחוק הקץ, א"כ פטורין מן הדין". [ובספר ויואל משה (מאמר שלש שבועות, אות עט) הביא דברים אלו ודחאם בדברים שאחר מחכ"ת הרמה אין בהם ממש, וחילק בין מעשה תפילה שרק הוא הותר באופן כזה לבין מעשה בפועל, והדברים תמוהים, שהרי סוף כל סוף יש שבועה על שניהם, ומנין לנו לחלק ביניהם].

ב. אלא שראיית המרדכי מרש"י צריכה עיון, שהרי בירושלמי (נזיר פ"ט הלכה א, דף מב, ב) נחלקו האם גויים מוזהרים לקיים שבועתם או לא. וזה לשון הירושלמי: "ישראל בבל יחל ואין העכו"ם בבל יחל. אמר רבי יונה ישראל יש להן היתר חכם עכו"ם אין להן היתר חכם. אמר רבי יוסי ישראל צריכין היתר חכם והעכו"ם אין צריכין היתר חכם. ואתייא דרבי יוסי כדרבי אבהו חדא נכרית אתת לגבי רבי אבהו אמר לאבימי בר טובי פוק ופתח לה בנולד, ודרבי יונה כרבי אחא דאמר הוא לבן הוא (שופטים ג, ח) כושן רשעתיים ולמה נקרא שמו כושן רשעתיים שעשה שתי רשעיות אחת שחילל את השבועה ואחת ששיעבד

ומסברא דברי הרב אלפנדרי אינם מובנים, מה ענין חיוב הגוי לחיוב היהודי, הרי היהודי נשבע ואצלו יש איסור בל יחל, ומהיכי תיתי שבגלל שלגוי אין דין בל יחל פטור הישראל; ועוד קשה היאך זה דומה לדברי המרדכי, והרי הגוי לא עבר על שבועתו. ואולי זוהי כוונת רע"א שהשאייר את הדברים בצריך עיון. [ואולי הוקשה לו משבועת אבימלך ואברהם, מפני מה הוצרך רש"י לומר שטעם ההיתר לעבור על השבועה הוא מצד שאבימלך הפר קודם, והלא אפשר לומר שכיון שהגוי אינו מצווה בבל יחל יכול אף היהודי לעבור על השבועה. ואפשר לדון בזה אם לאברהם היה דין בל יחל או לא, והדברים ארוכים, ולא כאן מקומם].

ונראה לבאר בכוונתו, שגדר איסור "בל יחל" הוא לא לעשות את הדיבור חולין. כאשר אדם נשבע לעשות דבר, אסור לו לזלזל בדיבורו ולעשות כנגדו.

ממילא סבר הרב אלפנדרי שכל שהגוי אינו מחויב לקיים את השבועה, כיון שהשבועה היתה הדדית, אף אם הישראל עובר על דבריו אין זה נחשב "בל יחל", לפי שאין הוא מזלזל בדבריו. השבועה שלו היתה שאם הגוי שכנגדו יעשה משהו אף הוא יעשה,

נתחייב. אם תאמר להקב"ה. מניין שהקב"ה חפץ בחיוב או איסור זה. לזה הוצרכה התורה לצוות לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה".

או שנצטרך לומר כמו שנקטו כמה אחרונים (חיבת הקודש, לרבי אליהו קלאצקין, סימן מד, דף פה; ובחמדת ישראל, לבעל הכלי חמדה, קונטרס נר מצוה, פח, א – ב, סוף אות ו) שחיובם הוא מצד דין סיטומתא או דינים [ויעוין במשך חכמה (פרשת יתרו על הפסוק כי לא ינקה ה')].

ואם כן קשה, היאך למד מזה בהגהות מרדכי לגבי שני יהודים הנשבעים זה לזה, שבאופן שעבר האחד על שבועתו יכול גם השני לעבור, והרי גויים אינם מוזהרים בבל יחל, וכל חיובם הוא או מצד הסברא או מצד סיטומתא, ואילו אצל ישראל יש גם לאו של בל יחל.

ג. ונראה לומר, שהנה רע"א בגיליון השולחן ערוך (יו"ד שם) כתב: "הרב מורנו חיים אלפנדרי זצ"ל בספרו אש דת על התורה כתב בפרשת קרח, דנראה דהוא הדין אם ישראל נשבע לעשות דבר עם העובד כוכבים, כיון דהעובד כוכבים ליתא בשבועה פטור הישראל מאותה שבועה עכ"ל, ולדינא צ"ע".

ביאור דברי המדרש, שבא ליישב למה אמר אברהם לושי ועשי 'עוגות' סתם 'לחם', ובהכרח שמעשה זה היה בימי הפסח, ולכן אמר אברהם לשרה להכין מצות לכבוד פסח, והיינו כלשון הפסוק (שמות פי"ב פל"ט) ויאפו את הבצק וגו' "עוגות מצות" כי לא חמץ, והכ"נ הכוונה לעוגות מצות.

ומבואר שאברהם אבינו הקפיד לאפות דוקא מצות ולא חמץ, וכיוצ"ב מצינו במדרש שכל טוב שלכן כתוב "מהרי" שלש סאים גו', ומשמע שהיה כאן ענין מיוחד למהר בלישת הבצק, והיינו משום שבאפיית מצות לפסח צריך למהר כדי שלא יספיק להחמיץ.

עוד מצינו כן בדברי רבינו בחיי, על מה שאמרו חז"ל (ב"מ פז א), שלכך כתוב ויקח חמאה וחלב ובן הבקר אשר עשה, ולמה לא הביא לה את הלחם, משום שאברהם אבינו אוכל חולין בטהרה היה ושרה אמנו אותו היום פרסה נדה, וקשה הרי לא היה שום חובה עליהם לאכול חולין בטהרה, ואף אם החמיר אברהם על עצמו למה ימנע מהם מלאכול את הלחם בטומאה.

וביאר רבינו בחיי שבשעה שפרסה שרה אמנו נדה, מיד סלקה ידיה מן העיסה כיון שאברהם היה אוכל חולין בטהרה, ומאחר שלא נתעסקה בו החמיצה העיסה, וחשש אברהם אבינו לאיסור חמץ עכ"ד, והיינו כדבריהם המדרש הנ"ל שאברהם הורה למהר בעשיית העוגות שלא יחמיצו, וכיון שבסוף נשתהתה בלישתם חשש לאיסור חמץ.

ועי' בפמ"ג (או"ח א"א סו"ס רפ) שהקשה ע"ד הגמ' הנ"ל שלא הביאה לחם משום שנטמאה, והרי היתה יכולה ללוש את העיסה במי פירות שאינם מכשירים לקבל טומאה (ועי' בדברי יהונתן ובחת"ס כאן מש"כ בזה). ותירץ שבעל המימרא בב"מ שם הוא רבי מאיר, ור"מ לטעמיה אזיל שאסור ללוש במי פירות בפסח משום שמחמיץ מיד ע"ש.

וכיון שהגוי אינו מחויב, אין סיבה לחייב את הישראל יותר מכפי שהתחייב.

וזהו הדמיון לדברי המרדכי, בדברי המרדכי רואים שגם כאשר אדם נשבע, כל שחברו עבר על השבועה, מותר לזה שכנגדו לעבור גם כן ואין זה נחשב שהוא מזלזל בדיבורו, לפי שאין סיבה לחייב אותו יותר מכפי שהתחייב, ועל כן אפשר ללמוד מזה גם לגבי גוי וישראל שהשביעו זה את זה.

ולפי דברים אלו, מיושבת הקושיה על ראיית המרדכי מאבימלך ואברהם. לפי שאע"פ שאבימלך היה גוי וכל חיובו לקיים את השבועה הוא מצד הסברא, או מצד סיטומתא, עדיין אפשר להוכיח שכל שצד אחד עבר על חיובו, יהיה חיובו מה שיהיה, לא נחשב חבירו כעובר על בל יחל. כיון שאין הוא מזלזל בדיבורו.

***

בס"ד

מהגאון רבי צבי כהן שליט"א בעל מח"ס צוף הרים.

(ד) לישת עיסה גדולה בפסח

מהרי שלש סאים קמח סולת לושי ועשי
עוגות (יח ו)

לושי ועשי עוגות, הדא אמרת פרס הפסח
הוה (ב"ר פמ"ח סי' יב).

ויש ליישב שבאמת לשה כל עיסה בנפרד כדברי המהרי"ל דיסקין, ורק לבסוף פרסה נדה, ואז נטמאו כל העיסות למפרע משום שכל הנשים מטמאות מעת לעת או מפקידה לפקידה, וכמבואר במהרש"א (ח"א נדה ו ב) ששרה פרסה נדה רק לאחר הבשורה של המלאך ואז נטמא הלחם למפרע ע"ש.

ועל דרך זה כתב בספר אגרא דכלה, שלכך אמר לה 'לושי ועשי עוגות', משום שאין אופין פת עבה בפסח וכמו שפסק בשו"ע (סי' תס ס"ה), ולכן הוצרכה לחלק את העיסה לכמה עוגות כדי שלא יהיה אחד מהם עבה עכ"ד (ואמנם בתרגום יונתן כאן תרגם לושי ועשי עוגות 'פתוכי ועבידי גריצן' וגריצן הוא פת עבה כמבואר בביצה כא ב, ועי' בספר דברי חן נתנזון מש"כ בזה).

ב. הנה במ"א (תנו סק"ו) הביא בשם הרא"ש שאם עבר ולש יותר משיעור זה מותר בדיעבד, וראיתו מלחם הפנים שצריך לשומרו מחימוץ וכל לחם הוא שתי עשרונים. והמ"א דחה את הראיה דאם יאמרו בזריזין יאמרו בשאינם זריזין.

ועפ"ז כתב המהרא"ל ציצץ במלא העומר כאן, ששרה אמנו זריזה הייתה ולכן הותר לה ללוש שיעור גדול בבת אחת. וכתב שלכן ביקש אברהם דוקא משרה ללוש הכל (ראה להלן) כיון שהיתה זריזה, וזהו גם הטעם שאמר לה מהרי, משום דבשיעור זה צריך זריזות גדולה.

ג. עוד היה מקום ליישב, ע"פ דברי המשנ"ב שהובאו לעיל שכתב "שהעסק שאדם אחד מתעסק בידו בעיסה בלישה ועריכה אינו מצילה מחימוץ", ומשמע שאם כמה בני אדם מתעסקים בו שפיר מצילו מחימוץ (וראה עוד במ"ב שם סק"ז).

וא"כ אפשר אפשר ששרה אמנו לשה את הבצק ביחד עם שפחותיה שסייעו לה, ולכן הותר לה ללוש שיעור גדול. ואע"פ שבפסוק כתוב 'לושי' ומשמע שרק שרה עצמה לשה

והנה בדיני פסח מצינו שאסור ללוש עיסה גדולה בשביל מצה, משום שקשה לשמור עליו מן החימוץ, וכדאיתא בגמ' (פסחים מב א) אמר רב קבא מלוגנא (פרש"י קב של אותו מקום) לפיסחא (פרש"י שלא ללוש יותר כדי שיוכל לשומר מן החימוץ).

וכן פסק בשו"ע (או"ח תנו ס"א) וז"ל, אין לשין לפסח עיסה גדולה משיעור חלה, שהיא מ"ג בצים וחומש ביצה בינונים והוא עשרון ע"כ. וביאר המשנ"ב וז"ל, לפי ששיעור חכמים שהעסק שאדם אחד מתעסק בידו בעיסה בלישה ועריכה, אינו מצילה מחימוץ כשהיא גדולה ביותר מהשיעור המוזכר כאן, לפי שאין הידים מספיקות להתעסק בה מכל צדדיה מתוך גדלה ע"כ.

ומעתה יש להקשות כיצד אמר אברהם אבינו לשרה "מהרי שלש סאים" והרי אין לשין לפסח אלא כשיעור חלה שהוא עשירית האיפה, ושלש סאין הוא איפה שלמה, ונמצא ששרה אמנו לשה עיסה גדולה פי עשר מהשיעור המותר, והרי נתבאר במדרש שאברהם הקפיד על המצות שלא יחמיצו.

א. מצאתי שכבר עמד בזה בפירוש מהרי"ל דיסקין על התורה, וכתב ליישב ששרה אמנו חלקה את הבצק לעשרה חלקים, ולשה כל אחד בפנ"ע כדי שלא יחמיץ. וכתב שבזה מדודק לשון הכתוב 'לושי ועשי עוגות', והיינו שאותם שלש סאים קמח לא תלוש אותם ביחד, אלא עוגות, ר"ל עשרון עשרון כמו עוגות, והכל כדי שלא יבוא לידי חימוץ, עכ"ד.

ולכאורה יש לעיין בדבריו, שאם אכן שרה אמנו לשה כל פעם רק כשיעור חלה, א"כ כשפרסה נדה באמצע אחד מהלישות נטמאה רק אותה עיסה ולא שאר העיסות, ולמה אמרו חז"ל שלא הביאה לחם כלל ומשמע שהכל נטמא.

נפק"מ, דאפילו אם נימא שהגר סייעה לשרה בלישת העיסה, עדיין יש בו יותר משיעור חלה לכל אחת מהן.

ד. עוד נראה ליישב, שאדם רגיל אין ידיו מספיקות ללוש בבת אחת עיסה גדולה, ואינו יכול להתעסק בכולו רק עד שיעור חלה. אבל אדם שהוא גדול במידותיו וידיו גדולות, בודאי יכול להתעסק עם עיסה גדולה יותר.

ומעתה נראה ששרה אמנו היתה גדולה הרבה יותר משאר בני אדם, שהרי אברהם בעלה היה גדול כמו ע"ד אנשים (כדאיתא במסכת סופרים פכ"א ה"ט: האדם הגדול בענקים, בענקים זה אברהם אבינו שהיה גובה קומתו כנגד שבעים וארבעה אנשים, ואכילתו ושתייתו כך היה כנגד ע"ד אנשים, וכוחו כן וכו'), וגם עוג מלך הבשן הרי רצה שיהרג אברהם והוא ישא את שרה אמנו, וא"כ מסתבר שגם שרה היתה גבוהה מאוד. וממילא ניחא שלכך היתה יכולה ללוש עיסה שלש סאים בידיה הגדולות.

ה. עוד י"ל על דרך זה, שפעם היו האנשים חזקים בעלי כח יותר מבזמן הגמרא, וראיה לדבר שהרי בזמן הגמ' היה משא אדם בינוני חמש סאים (כמ"ש רש"י ב"מ פ ב ד"ה קב), ובזמן המדבר היה משא אדם בינוני ארבעים סאה (כמבואר בסוטה לד א), ולכן שיעור זה שאסור ללוש יותר ממ"ג ביצים נאמר בזמן הגמ', אבל בזמן האבות שהיה להם כח רב יכלו ללוש יותר.

ו. עוד י"ל, דהנה בפסוק כתוב מהרי "שלש סאים קמח סולת" וגו', כתב בחזקוני וז"ל, שלש סאים קמח ומהשלש סאים קמח תוציא שלשת עשרונים סולת לשלשה אנשים אלו ע"כ.

פירוש דבריו, שבא ליישב מהו 'קמח סולת', האם היה קמח או סולת, ולזה ביאר שהכוונה קמח לצורך סולת, שתנפה ג' סאים קמח כדי להוציא מתוכו ג' עשרונים סולת. וכן פירש המשך חכמה כאן, וכתב

בלא שפחותיה, יש לדחות שכיון שעשו כן בפקודתה וציוויה לכן הכל מתייחס אליה. ועוד דמשום כבודה של שרה לא הוזכרו שפחותיה, וכמו שמצינו בגמ' (גיטין ה ב, ועד"ז גם בר"ה כב ב וסנהדרין יד א) 'ר"ש בר אבא איניש אחרינא הוה בהדיה והא דלא חשיב ליה משום כבודו דר"ש'.

אמנם מדברי המפרשים מבואר שנקטו בפשיטות שאברהם הורה לשרה ללוש בעצמה את כל העיסה בלי עזרת השפחות, וכתבו בזה כמה טעמים: א. האלשיך כתב שמפני חביבות המצוה הורה לה ללוש הכל לבדה. ב. באברבנאל כתב שהוא משום כבוד האורחים. ג. עוד ביאר האברבנאל שהוא כדי שיהיה הלחם יותר נקי. ד. באפריון כתב שהוא כדי שתיזהר מחימוץ, וכע"ז הובא לעיל בשם המלא העומר. ה. אפשר עוד שכיון שהיה אוכל חולין בטהרה לכן סמך רק עליה, וכן מצאתי בבן יהוידע ב"מ שם שאברהם סמך דוקא על שרה לפי שהיתה עד אז מסולקת דמים.

ומכל מקום למדנו מדבריהם ששרה לשה את כל העיסה לבדה, וא"כ הדק"ל כיצד הותר לה ללוש שיעור גדול כל כך והרי יכול להחמיץ וכנ"ל.

וראה זה חדש בדעת זקנים בפרשת תצוה (שמות כט א) על הפסוק "וזה הדבר אשר תעשה להם לקדש אותם לכהן לי, לקח פר אחד בן בקר ואילום שנים תמימים", וכתבו בעל התוספות וז"ל, פר כנגד אברהם דכתיב ואל הבקר רץ אברהם וכו', ולחם מצות [כנגד] הגר ושרה, שאמר להם אברהם מהרי שלש סאים, ג' מינין כנגד ג' סאים וכו' ע"כ.

ומשמע מדבריהם שאברהם הורה גם להגר ללוש את העיסה ביחד עם שרה, ולא ידעתי מהיכן למדו כן, ומקור דבריהם הוא במדרש תנחומא ושם איתא "לחם מצות בזכות שרה לושי ועשי עוגות" וכ"כ בפירוש הרא"ש עה"ת שם. אך לעניינינו אין בו

משום שזהו השיעור הגדול ביותר שמותר ללוש בפסח ודו"ק.

***

מהגאון בעל "גינת אגוז" שליט"א

פרשת וירא

(ה) מצות הכנסת אורחים במלאכים
ובגדר מצות צדקה

והוא יושב פתח האהל כחם היום (ית, א)

(א) וברש"י, הוציא הקב"ה חמה מנרתיקה שלא להטריחו באורחים, ולפי שראהו מצטער שלא היו אורחים באים הביא המלאכים עליו בדמות אנשים.

וצ"ב מאי אהני ליה לאברהם מה שבאו אליו מלאכים בדמות אנשים, הלא אינם צריכים לזה, ואיזה מצות הכנסת אורחים איכא בזה.

[זאת ועוד, דהנה כ' באהבת חסד רפ"ג, כמה חביבה מצות הכנסת אורחים לפני השי"ת, שנכתבה פרשה שלמה בתורה המדברת מענין זה, והיא לאות לנו שנתחזק בזה גם כן כל ימינו, עיי"ש אריכות דבריו ואיך שלמדו מפרשה זו עניני מצות הכנסת אורחים. ודבר פלא הוא שכל לימוד הלכות המצוה ועניינה ילמד ממעשה שלא היה בו עשיית המצוה].

ומטו בי מדרשא לבאר בזה, ועיקר הדברים כ' בס' אשר לשלמה (מועד סי' ז), דהנה הרמב"ם בסה"מ מ' ח כ' וז"ל, שציונו להדמות בו יתעלה לפי יכולתו, והוא אמרו והלכת בדרכיו וכו', ובא בפירוש זה מה הקב"ה נקרא רחום אף אתה היה רחום מה הקב"ה נקרא חנון אף אתה היה חנון וכו', עכ"ל, ובכל מעשה חסד שעושה הוא בכלל מצוה זו דוהלכת

שכן מבואר בגמ' (מנחות עו ב) שמכל סאה חיטים ניתן להוציא עשרון סולת, ונמצא שמג' סאים קמח ניתן להוציא ג' עשרונים.

והטעם שהורה לה להכין שיעור זה, פירש המשך חכמה ע"פ דברי הגמ' (עירובין פג ב) שהאוכל כשיעור עשרון, הרי זה בריא ומבורך, ולכן רצה שיהיה לכל אחד מהאורחים שיעור עשרון.

[יצוין שהגרא"ז מלצר זצ"ל בהגהות על ספר משך חכמה (נד' בקובץ מוריה קלג עמ' מז) כתב עליו וז"ל, לכאורה הוא תימה דהא כאן היה שלשה, אך באמת צ"ל דמה דאיתא בעירובין דאוכל במדה זו ברוך ומבורך, א"א דהוא על אכילה אחת, וע"ש בעירובין דף פב ובב"ב דף ט, וע"כ דהוא על אכילת כל היום והיינו שלש סעודות, וכאן בעד שלשה, אלא שקיצר ולא ביאר דבריו ע"כ.

ולא זכיתי להבין קושייתו, שהרי המשך חכמה פירש דבריו שמכל סאה הוציאה עשרון אחד, ונמצא שבג' סאים יש ג' עשרונות, עשרון לכל אחד ואחד, ושפיר יש שיעור סעודה חשובה לכל אחד מהם.]

והמש"ח מוסיף עוד עפ"ז, שכיון שאסור לטמא חולין הטבולים לחלה, לכן שרה שפירסה נדה לא לשה זה ע"כ. ומשמעות דבריו נראה שאברהם רצה שתנפה מתוך הקמח ג' עשרונות, ותלוש כל אחד מהם בפני עצמו בשביל אחד מהאורחים, ולאחר שנטמאה שוב נאסר עליה ללוש, כיון שיתחייב בחלה ואסור לטמא חולין הטבולים בחלה.

ומעתה מיושב שפיר הקושיא דאין לשין לפסח יותר משיעור חלה, כיון שלפי הנ"ל כל עיסה היתה בדיוק בדיוק עשרון שהוא שיעור חלה. ואדרבא יש כאן טעם נוסף למה הורה לה להכין ג' סאים בצמצום שיוצא מזה ג' עשרונים סולת (מלבד הטעם של המש"ח שזהו שיעור אכילה בריאה),

מהרמ"ה דמ"מ כיון שאין מכירו יש לו שכר על כונתו לשם מצוה. ואולי הוא שכר מחשבה טובה שהקב"ה מצרפה למעשה]. הרי מבואר דליכא קיבול שכר על נתינת צדקה לבני אדם שאינם מהוגנין, אף שסברו שיש מצות צדקה ליתן להם. וק' אמאי לא יהא במה שכפו יצרם ליתן משום המצוה דזהלכת בדרכיו שנשתדלו בה, וכמו הולך לנחם אבלים ובסוף לא ניחמו שמקיים המצוה דזהלכת בדרכיו, שנשתדל להדמות אליו. [ובדוחק י"ל דלא איירי רק מצד שכר המצוה לחבירו].

(ב) והנה הרמב"ם בסה"מ (מ"ע ח) במצוה זו דזהלכת בדרכיו, הביא לשון הספרי פ' עקב עה"פ "ללכת בכל דרכיו" מה הקב"ה נקרא רחום אף אתה היה רחום מה הקב"ה נקרא חנון אף אתה היה חנון מה הקב"ה נקרא צדיק אף אתה היה צדיק מה הקב"ה נקרא חסיד אף אתה היה חסיד. ושם בהמשך דבריו כ' שנכפל הציווי הזה בלשון אחר (פ' ראה) "אחרי ה' אלקיכם תלכו" והביא הגמ' בסוטה יד, א, ושם איתא דהפירוש הוא להלך אחר מדותיו של הקב"ה מה הוא מלביש ערומים דכתיב "ויעש ה' אלקים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם" אף אתה הלבש ערומים, הקב"ה ביקר חולים דכתי' "וירא אליו ה' באלוני ממרא" אף אתה בקר חולים, הקב"ה ניחם אבלים דכתוב "ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלקים את יצחק בנו" אף אתה נחם אבלים, הקב"ה קבר מתים דכתיב "ויקבור אותו בגיא" אף אתה קבור מתים, ע"כ.

וכד דייקין, הנה פירוש הספרי בפסוק ללכת בכל דרכיו, וכן פ' הרמב"ם הפסוק וזהלכת בדרכיו, הוא על עניני מידות [שקראם הרמב"ם דעות], והיינו רחום,

בדרכיו, במה שמשתדל להדמות אליו וללכת בדרכיו, והוא מצוה לשמים. ומלבד זאת איכא המצוה המסוימת לחבירו, כמו הכנסת אורחים ובקור חולים ולוית המת וכיו"ב. ובעשיית מצות חסד לחבירו מקיימים ב' המצות, המצוה המסוימת שעושה לחבירו, והמצוה ללכת בדרכיו. ואיכא נפקותא בזה, דבהמצוה לחבירו אף בלא כונה שפיר קיים המצוה, אכן המצוה לשמים והלכת בדרכי אינה אלא בשכונתו לזה, ואם עשייתו אינה אלא מסיבות אחרות כגון לוית המת שבא לראות המאורע, אין בידו מצות והלכת בדרכיו. וכן היכא שמשתדל בהמצוה וכגון הולך לנחם אבלים ובסוף לא נחמו, מ"מ קיים המצוה דזהלכת בדרכיו, שהרי עיקר המצוה היא שינהג עצמו להדמות אליו כפי כוחו, וגם בזה הרי משתדל להדמות אליו. עכ"ד.

ולפ"ז בהכנסת אורחים זו דאאע"ה, אף דבאמת היו אלו מלאכים, שאין צריכים לכ"ז, הרי יש כאן מצוה משום והלכת בדרכיו, מה שמשתדל להדמות אליו יתברך, וזה מתקיים אף בשלא נתקבל טובה אצל חבירו.

אלא דהקשו על כל עיקר הדברים [בשם ג"א, ובס' חבצלת השרון], מהא דאיתא בב"ב ט, ב שאמר ירמיהו על אנשי ענתות שהיו מבקשים נפשו "ויהיו מוכשלים לפניך בעת אפך עשה בהם" ומפרשין, אמר ירמיהו לפני הקב"ה רבונו של עולם אפילו בשעה שכופין את יצרן ומבקשין לעשות צדקה לפניך הכשילם בבני אדם שאינם מהוגנין כדי שלא יקבלו עליהם שכר. וז"ל היד רמה שם, ושמעינן מינה לדברי הכל דהאי מאן דיהיב צדקה לבני אדם שאינן מהוגנין לאו צדקה היא. [ואמנם בנימוק"י ב"ק ו, ב הביא

ונראה, דלא אמרו כן אלא לענין מצות צדקה, דמדמינן לה לשכחת עומר בשדה, שאין המצוה אלא ההתקבלות והרווחת הממון של העני, ואין שום מעשה מצוה מצד הנותן, ואין הנתינה רק היכי תימצי שיגיע הממון אצל העני, וזהו דמדמי לשכחת עומר שאין המצוה בעשיה מצד הנותן, רק שיגיע ממנו אל העני. ומשא"כ שאר גמילות חסדים, וכגון הכנסת אורחים, מעצם המצוה הוא ההתעסקות והטירחה בגופו של הנותן, ולא רק ההתקבלות אצל האורח.

והרי כך שנינו בסוכה מט, ב בשלשה דברים גמילות חסדים יותר מן הצדקה, שצדקה בממונו, גמילות חסדים בין בגופו בין בממונו וכו', הרי בהדיא חילוק זה דמצות הצדקה הוא בממונו ואינה מצוה בגופו, והיינו דגם כשנותן להדיא לעני, אינו אלא היכי תמצי להביא הממון אליו. ומשא"כ גמילות חסדים המצוה היא גם בגופו, בהתעסקות בעשיית החסד עם זולתו, וכמו שכתב באהבת חסד (ריש החלק השלישי), דגמילות חסדים שבגופו כולל כל הדברים שאדם מיטיב לחבירו, על ידי שהוא מטריח גופו לזה, והוא הכנסת אורחים שמצותו בהשתדלות אודתם לקבלם בפנים יפות, אפילו אם אינם צריכים לטובתו, וביקור חולים, משמח חתן וכלה והלויית המת וכו'.

והנפק"מ בזה לענין עשיה ע"י שליח, דלענין גמילות חסדים בגופו כגון הכנסת אורחים, שמעיקר המצוה הוא ההתעסקות בגופו, אם יעשנה ע"י שליח, הוי זה חסרון בהמצוה, שלא טרח ועשאה בגופו, וכמו שמצינו כמה עובדות אצל גדולי ישראל שטרחו על כך ונתאמצו בגופם דוקא, ומשא"כ מצות צדקה, אין מעלה שיתן המעות להעני בעצמו, ולא ע"י

חנון, צדיק וחסיד, וזהו שהביא הרמב"ם דברי הספרי אלו בפ"א מה' דעות ה"ו. ואילו פי' הפסוק אחרי ה' אלקיכם תלכו [שהוא לשון אחר כמש"כ הרמב"ם], פי' הגמ' סוטה על עניני מעשים של גמילות חסדים, הלבשת ערומים, ביקור חולים נחום אבלים וקבורת מתים. ונמצא דתרתני איתיינהו במצוה זו, עניני הדעות ועניני המעשים, וכלשון הרמב"ם שם בסו"ד "להדמות בפעולות הטובות והמדות החשובות".

והנה הא דאיכא מצות הליכה בדרכיו בעשיית מעשה חסד עם חבירו, היינו משום ההליכה בדרכיו בעניני המעשים, אכן מצד הליכה בדרכיו בעניני המדות, רחום חנון וכו', אין זה שייד לעשיית מעשה המצוה המסוים. והרי שייד שירחם על חבירו, ואין בידו לעוזרו, דיהא בידו הליכה בדרכיו זו דעניני הדעות, מצד עצם רחמנותו, שאי"ז תלוי במעשה, וגם עשיית מעשה אינה קיום של זה. ולא איירינן שיהא בעשיית חסד עם חבירו משום הליכה בדרכיו, בין הכנסת אורחים או צדקה ושאר מעשי חסד, אלא מצד ההליכה בעניני הפעולות הטובות, אמנם ההליכה בעניני הדעות והמידות אינה שייכת כלל להעשיה ומתקיים גם כשלא עשה כל עשיה, ולא עסקינן רק מצד ההליכה בדרכיו בעניני המעשים.

והנה איתא בספרי (פ' כי תצא רפ"ג) א"ר אלעזר בן עזריה מנין למאבד סלע מתוך ידו, ומצאה עני והלך ונתפרנס בה מעלה עליו הכתוב כאילו זכה, ת"ל לגר ליתום ולאלמנה יהיה, וכן איתא בתו"כ (ויקרא דיבורא דחובה סוף פרק יב) היתה סלע צרורה בכנפו ונפלה ממנו ומצאה עני והלך ונתפרנס בה, הרי הכתוב קבע לא ברכה כשוכח עומר בתוך שדהו.

הסוכה את המלאכים שבאו בדמות ערביים (כמש"כ רש"י, שהיה סבור שהם ערביים שמשתחוים לאבק רגליהם).

והנה יש לפרש הטעם בעיקר מה שהכניסם לסוכה, דלאו לאיזה קיום מצוה אצלם, אלא משום קיום מצות ישיבתו שלו בסוכה, כדין מטייל בה אף כשאנו אוכל או ישן, לכך הושיבם עמו בסוכה. וידידי הרה"ג ר"י פלד אמר לדקדק כן להלן פס' ח דכתיב "והוא עומד עליהם תחת העץ ויאכלו" דצ"ב מה שנכתב שעמד אברהם אבינו תחת העץ, ולהמתבאר דמשום מצות ישיבתו שלו לכך הושיבם בסוכה, א"כ זהו שנאמר דכשהושיבם שם היה אף הוא תחת העץ, שזהו סיבת מה שהושיבם שם תחת הסוכה.

והנה בס' שפתי כהן עה"ת (לא' מגורי האר"י ז"ל, פ' אמור ד"ה ובזהר אמרו) כתב וז"ל, ולא יכניס לסוכה עובד גילולים, שהסוכה היא צילא דמהימנותא וע"ג לית ליה מהימנותא, ואז בורחת הקדושה וכו', עכ"ל, והקשו בזה, דא"כ איך הכניס אאע"ה להסוכה את האורחים שהיה סבור שהם ערביים עובדי גילולים.

ונראה, דכשמקיים מצות ישיבת סוכה, ויש לו ענין עסק עם עכו"ם, אין לו לצאת חוצה וליבטל מן המצוה, כדי להמנע מלהכניס עכו"ם לסוכה, וכה"ג שפיר דמי להכניסו לסוכה כדי שלא ליבטל מן המצוה, ולא אמר הש"ך שלא להכניס לסוכה עכו"ם, אלא כשאין תלוי בזה קיום המצוה שלו.

ומעתה מבואר היטב דאברהם אבינו שישב בסוכה לקיום מצותו, הרי כשבאו אורחים עכו"ם, שיש לו להתעסק עמם באכילתם ושתיתם, שפיר הכניסם

שליח, [מלבד הא שלא ידע למי נתן והעני לא ידע ממני קיבל העני], דאין המצוה רק ההתקבלות של העני.

ואשר מעתה י"ל דמה שנתבאר בב"ב דליכא שכר במצות צדקה כשנמצא שלא היתה הנתינה לאדם הגון, ומשמע דאף משום הליכה בדרכיו ליכא, אף שנתן צדקה והיה סבור שעני הגון הוא, היינו משום דכיון דליכא בצדקה עשיה מצד הנותן רק כל עיקר המצוה ההתקבלות של העני, על כן כל שניתן לאדם שאינו הגון ונמצא דליכא התקבלות של צדקה, הרי אין כאן משום מצות צדקה כלל, דרק במצוה שיש בה מעשה מצד הנותן, א"כ שייך הליכה בדרכיו על מעשה זה, גם כשלא נתקבל עשיית חסד עם חבירו, אבל בצדקה דליכא עשיה של המצוה אין בזה משום הליכה בדרכיו בגמילות חסדים.

אשר לפי"ז דמצות גמילות חסדים שיש בהם מעשה מצוה, כמו הכנסת אורחים, איכא נמי משום הליכה בדרכיו, א"כ אף כשמצד המצוה לחבירו לא נתקיימה מצותו, מ"מ מצד המצוה לשמים איכא בזה, ומבואר היטב דזהו ענין המצוה דהכנסת אורחים של אאע"ה בהכנסת המלאכים, שהוא ההליכה בדרכיו במעשה החסד של הכנסת אורחים.

(ו) הכנסת עכו"ם לסוכה

והשענו תחת העץ (יח, ד)

הנה בסוגיא דר"ה יא, א מבואר דהיה אז חג הסוכות (ועיי"ש תוס' ובפנ"י), וכן הוא בתיוב"ע פס' יד, ובמדרש (במד"ר יד, ב) איתא, והשענו תחת העץ שעשה להם סוכה, וכ"ה בפיוט יום ב' דסוכות (לחזרת הש"ץ) "אלים כהשעין אב תחת עץ סכה". והיינו שהכניס אברהם אבינו תחת

מאכילן ומשקן ואח"כ מלוה אותן.
וכ"ה בשוח"ט תהילים לז.

והרמב"ם פי"ד מה' אבל ה"א כ' וז"ל,
מצות עשה של דבריהם לבקר חולים וכו'
וללוות האורחים וכו' אע"פ שכל מצוות
אלו מדבריהם הרי הן בכלל ואהבת לרעך
כמוך וכו'. ובה"ב וה"ג, שכר הליווי
מרובה מן הכל, והוא החוק שחקקו
אברהם אבינו ודרך החסד שנהג בה,
מאכיל עובדי דרכים ומשקה אותן ומלוה
אותן, וגדולה הכנסת אורחים כהקבלת
פני שכינה שנא' וירא והנה שלשה אנשים
וכו' וליוויים יותר מהכנסתן, אמרו
חכמים כל שאינו מלוה כאילו שופך
דמים. כופין ללוייה ובי"ד היו מתקנין
שלוחין ללוות אדם העובר ממקום
למקום, ואם נתעצלו בדבר זה מעלה
עליהם הכתוב כאלו שפכו דמים. אפילו
המלוה את חברו ארבע אמות בעיר יש לו
שכר מרובה, וכמה הוא שיעור הלוייה
שחייב אדם בה, הרב לתלמיד עד עיבורה
של עיר, והאיש לחבירו עד תחום שבת,
והתלמיד לרב עד פרסה ואם היה רבו
מובהק עד שלש פרסאות, עכ"ל. ומקורו
בסוגיא דסוטה מו, ב.

והנה יש לעיין בהנך שיעורים שנאמרו
במצות הליווי בחבירו וברבו, אם כשלא
קיימם הרי הוא כאילו שופך דמים, או
דלענין זה שאם אינו מלוה נקרא שופך
דמים סגי בד' אמות, ולמצוה נאמרו
השיעורים בליווי. ונפק"מ בזה העירוני
די"ל דהנה במצות עגלה ערופה אומרים
הבי"ד ידינו לא שפכו את הדם הזה,
ומפרשינן בסוטה שם, שלא בא לידנו
ופרטנוהו בלא מזונות ולא ראינוהו
והנחנוהו בלא לוייה, א"כ היכא שלא
ליווהו כשיעורו רק ד' אמות, האם יכולים
לומר כן.

להסוכה, וכדי שלא יתבטל ממצותו,
וכמשנ"ת.

ועוד יש להוסיף דהנה על הכנסת אורחים
זו אמרו בשבת קכז, א גדולה הכנסת
אורחים יותר מהקבלת פני שכינה דכתיב
"ויאמר ה' אם נא מצאתי חן בעיניך אל
נא תעבור וגו'" וברש"י, והניחו והלך
לקבל האורחים, ע"כ, [ובגיהש"ס ציין
לב"מ פו, ב ובתוס' שם דמשמע שהשכינה
היה רוצה להסתלק מעל אברהם].

ועיין דעת תורה להמשגיח דמיר זצ"ל
בביאור ד' חז"ל אלו, דהקבלת פני שכינה
הוא מצב של עולמות עליונים, ומצות
הכנסת אורחים היא הקבלת פני שכינה
של עוה"ז, וזהו סוד מעשה המצוות, לפי
שהתורה היא תורת העוה"ז. עכ"ד.
[והעירו לנפה"ח ש"א פ"ו ובהגה"ה
בביאור נוסח הברכה אשר קדשנו, עיי"ש].
באופן דנמצא דה"ה כל מצות התורה
שבקיום מצות יש בה משום הקבלת
שכינה.

וא"כ אצל אברהם אבינו שעסק במצות
סוכה, אמנם כשבא להכניס עכו"ם
בסוכה שהיא צילא דמהימנותא אז
בורחת הקדושה, אכן גדולה היא קיום
המצוה יותר מהקבלת פני שכינה, ויש
לקיים מצות הכנסת אורחים ומצות
סוכה שלו, אף אם גורם בזה שתברח
הקדושה.

ז) מצות ליווי אורחים

ואברהם הולך עמם לשלחם (יח, טז)

וברש"י, ללוותם, כסבור אורחים הם.
[וברש"י סוטה י, א (ד"ה פונדק) עה"פ
"ויטע אשל"י (כא, לג) לשון אש"ל
נוטריקון הוא אכילה שתיה לוייה, שהיה

טובתו וכבודו, וזהו שכי הדרכי משה דהאידנא מוחלין על כבודם, ולא בעי כל שיעור הליווי.

ולפי"ז דאחר ד' אמות תו לא חשיב שופך דמים, וליכא אלא מצוה לטובת חברו ולכבוד רבו, אי"כ היכא שנמצא הרוג שליווהו ד' אמות, מצו אמרי ידינו לא שפכו את הדם הזה, אף שלא ליווהו כשיעור המצוה בדידה.

והנה בעיון יעקב (על העין יעקב סוטה שם) כי טעם למה לא הביאו הטור ושאי"פ הלכות מצות ליווי אורחים, כיון דעיקר הלוויה הוא להראות את הדרך אשר ילך בה כדמשמע בסוטה שם, ועכשיו כל הדרכים מיושבים ומצוינים לכיון הדרך די בלוויה ד' אמות. עכ"ד. ומבואר בדבריו דאף דליכא לטעם המצוה שהוא להראות את הדרך, מ"מ בעי ללוות ד' אמות, והיינו כמשנ"ת דיש בזה ענין סגולתי של שמירה.

עוד מבואר בדבריו דגם שיעור הליווי שיותר מד' אמות הוא משום הדרכים שאינם מסומנים, והיינו שלא יבא לידי סכנה, והנה לפי"ז לכאורה לא יהני לזה מחילה, ודלא כהדרכי משה דנקט דמהני מחילה, ועיי' אהבת חסד ח"ג פ"ב בהגהה שהוכיח כן מסוגיא דסוטה דמהני מחילה. ואמנם בד' הדרכים מבואר דנקט דשיעור הליווי טפי מד' אמות או עד שער העיר, ברבו הוי לכבודו, וכן י"ל דבחבירו נמי משום דרך רעות הוא, ולהכי מהני מחילתו, ואילו בדברי העיון יעקב מבואר דהוא כדי לכוונו בדרכים.

אכן נראה בזה, דדבר מוסכם הוא דמהני מחילה על שיעור הליווי טפי מד' אמות, וכדמוכח בסוטה שם, והוא משום דהוי דרך רעות וכבוד לחבירו ולרבו, אלא דכל ענין מצות הלוויה יותר מד' אמות הוא להראות את הדרך, שדרך כבוד ורעות

ובאמת איתא בסוגיא שם אי"ר יהודה אמר רב כל המלוה את חברו ארבע אמות בעיר אינו ניזוק (אותו היוצא לדרך, רש"י), ע"כ, ולפי"ז י"ל דכיון דאחר שליווהו ד' אמות שוב אינו בכלל סכנה, אי"כ תו אינו בכלל כאילו שופך דמים, וכן בד' הרמב"ם מבואר דאיכא מילתא בליווי ד' אמות.

וכן נראה להוכיח דהנה בדרכי משה (סוף חו"מ) והובא בסמ"ע (שם), הביא מילקוט מהרר"ש דהאידנא אין נוהגין ללוות תלמיד לרבו עד פרסה משום דבזמן הזה מוחלין על כבודם, ויש לילך עמו או עם חברו עד לפני שער העיר או לכה"פ ארבע אמות, עכ"ל, ומבואר דלהשיעור שנאמר ללוות רבו מהני מחילה, וכן לחבירו (ובאהבת חסד (ח"ג פ"ב בהגהה) נקט בד' הדרכים להדיא דבכל אדם מהני מחילה), ואילו לענין הליווי ד' אמות איכא חיוב גם כשמוחל על כבודו.

והביאור בזה, דהד' אמות עניינם לשומרו מסכנות הדרכים, כמש"כ מהרש"א שם שהוא דבר סגולתי שהמתלוה ניצל מהיזקא דמטי לידיה כמבואר בסוגיא שם, [וכן איתא בזוה"ק בפרשתן (קד, א-ב) דכשאדם מלוה את חברו ממשיך עליו את השכינה שתלוה אותו בדרך לשומרו ולהצילו מכל דבר רע], ולזה חשיב כאילו שופך דמים כשאינו מלוה אותם הד' אמות.

ומלבד הד' אמות שהם לשומרו מסכנה, איכא מצות ליווי לכבוד המתלוה ולהנאתו, כל אדם כשיעורו, ובזה הוא שנאמר שיעור הליווי לרבו ולרבו מובהק יותר מחבירו, משום המצוה שחייב לכבודו, דבדבר זה יש להוסיף לרבו טפי מכל אדם. ובכל ליווי זה שהוא יותר מד' אמות שייך מחילה על זה, מה שמוחל על

דשני המלאכים הצילוהו, וצ"ב דהא אין מלאך אחד עושה ב' שליחויות, וכמו שהביא רש"י ריש הפרשה דלכך נשלחו ב' מלאכים א' להפיכת סדום וכלישנא דקרא "לבלתי הפכ"י לשון יחיד, וא' להציל את לוט וכלישנא דקרא "ויאמר המלט על נפשך", למדת שהאחד היה מציל, ומקורו מב"מ פו, ב, וא"כ איך נתעסקו שניהם בהצלת לוט.

ובאמת בכל הני קראי מפורש עוד שלא נתעסק אלא א' בהצלתו וא' בהפיכת סדום, וכמו שהביא רש"י. אולם צ"ב מה שבדבריו של לוט פנה לב' המלאכים "ויאמר לוט אליהם וגו'" ואכן בהמשך דבריו אמר בלשון יחיד "הנה נא מצא עבדך וגו'". וצ"ב.

ונראה בעזה"י אשר י"ל בזה, דאכן היתה שליחות א' להצלת לוט וא' להפיכת סדום, אלא משום שהיה צריך למלט את לוט מן הרעה, הרי לא יכל המלאך להפוך את סדום בעוד לוט בתוכה, ולהכי משום השליחות להפיכת סדום נתעסק בהוצאתו של לוט מחוץ לעיר, אולם אח"כ המלאך שנשלח להצלתו הוא שאמר לו המלט על נפשך. [שוב הארוני שכי"כ באוה"ח פס' טז].

והנה כשביקש לוט מן המלאכים על העיר הקרובה, בתחילה פנה לשניהם היינו להמלאך שנתעסק בהצלתו לאמר לו על רצונו לימלט שם, ולהמלאך שנשלח להפיכת סדום, שביקשו שלא להפוך העיר, ותשובתו היתה מאת המלאך הנשלח להפיכת סדום "הנה נשאתי וכו' לבלתי הפכ"י וגו'.

הוא שמראה הדרך אשר ילך בה בשופי בלא דבר תקלה, ולהכי כ' העיון יעקב דכשהדרכים מיושבים ומצוינים ליכא להא מילתא, משום דכל ענין הלוויה דרך כבוד ורעות הוא להראות הדרך, וכשאי"צ לזה ליכא כלל ענין הליווי, אולם גם היכא דשייך ענין הליווי מצי המתלוו למחול על ליווי יותר מד' אמות.

ועי' ליקוטי הלכות (סוטה מו, ב עין משפט אות ש) שכי' על מה שנוהגין ללוות עד השער או לפחות ד' אמות, וסומכין דמסתמא מוחל האורח, מ"מ אם השבילין מקולקלין מאוד ורגילין לטעות שם, והאורח דואג שלא יתעה, איני יודע איך יוצאין ידי שמים בזה. עכ"ד. והיינו דענין הליווי הוא להראות הדרך, ומהני לזה מחילה, ובמקום דאיכא תרתני, דשייך הענין להראות הדרך, והאורח דואג ואינו מוחל, קיימא מצוה בדוכתא.

[ובעיקר מה שאין נוהגים כהיום ליזהר במצוה זו, עי' עמק ברכה (ענייני גמילות חסדים שבגופו אות ד) שהתפלא על זה, והביא שאמר לו מרן החזו"א זצ"ל דאפשר דחיוב לוויה אינו אלא למי שהולך בדרך יחידי, אבל כהיום שנוסעים הרבה אנשים יחד, נעשה כל אדם לוויה לחבירו].

(ח) שליחות המלאכים בהצלת לוט

ויחזיקו האנשים בידו וביד אשתו וגו' ויצאהו וינחהו מחוץ לעיר. ויהי כהוציאם וגו' ויאמר המלט על נפשך וגו'. ויאמר לוט אליהם וגו'. הנה נא מצא עבדך חן בעיניך ותגדל חסדך אשר עשית עמדי וגו'. ויאמר אליו הנה נשאתי פניך גם לדבר הזה לבלתי הפכ"י וגו'. (יט, טז-כא).

יש לדקדק בהני קראי דבלי "ויחזיקו ויצאהו וגו' ויהי כהוציאם וגו'" משמע

עוד הנה בעובדא דעשרה הרוגי מלכות, דא"י במדרש בזה"ל, אמר להם מי יהרג תחילה, ענה רבי שמעון בן גמליאל אני נשיא וכו' אני אהרג תחילה, ענה רבי ישמעאל כהן גדול ואמר, אני כהן גדול וכו' אני אהרג תחילה ואל אראה במיתת חברי, אמר הקיסר וכו'. [וכ"ה בנוסח אלה אזכרה בתפילת מוסף דיוה"כ יונם לו הרגני תחילה ולא אראה במיתת משרת דר מעון"], ויש להבין איך אמרו אני אהרג תחילה, הלא אף דהיו עומדים להריגה, אית להו חיי שעה, ואמאי לא חשו לזה.

ובביאור הדברים נראה בס"ד, דהנה העליה להר נבו למות שם הלא היה משה מצווה ע"ז מפי הגבורה (שם לב, מט-ג) "עלה להר העברים הזה הר נבו וגו' ומת בהר אשר אתה עלה שמה והאסף אל עמך וגו'", ונראה דכל היכא דיש ציווי על מיתה לא שייך המתנה על חיי שעה, דבאותו הציווי לעלות ושמה למות נאמר בזה גם ציווי שלא להשגיח על חיי שעה.

ובעקידת יצחק שהיה הציווי מפורש להעלותו לעולה, ומצווה להקריב החיי עולם שלו, נאמר בזה הציווי גם על חיי שעה, ושוב ודאי איכא זריזין מקדימין למצות.

ובעובדא דעשרה הרוגי מלכות, אף שלא היה שם ציווי ליהרג, אכן הא אי' במדרש וכ"ה בנוסח אלה אזכרה "טהר רבי ישמעאל וכו' ועלה למרום ושאל מאת האיש לבוש הבדים (הוא גבריאל המלאך) ונס לו קבלו עליכם צדיקים וידידים וכו'", ואולי במקום שנתגלה להם שיצאה הגזירה מאתו ית', ושוב אין גם מקום להציל עצמם, תו לא שייך חיי שעה, דנימא דיש להמתין ככל האפשר, ומשום

(ט) זריזין מקדימין ליהרג על קידוש ה'

וישכם אברהם בבקר ויחבש את חמרו (כב, ג)

הנה מסורת מזקני ליטא (שמעתי ממו"ר הגר"א גרבוז שליט"א) שבשעה שהולכו את הגר צדק אברהם בן אברהם (בן הגרף פוטצקי) הי"ד להעלותו על המוקד, וסובבוהו ברחובות העיר וילנא, כשעברו ליד בית אדוננו הגר"א ז"ל יצא הגר"א וצעק לו שילך מהר (י"ר אברהם גיי בזריזות!). וביארו בזה, דנסתפק הגר צדק אם לילך מהר משום זריזין מקדימין למצות קידוש ה', או אדרבה צריך להאט הליכתו כיון דמפסיד עי"ז חיי שעה, ולכך א"ל הגר"א שילך מהר ויזדרז לקיים המצוה ולא ימתין על חיי שעה, כיון דזריזין מקדימין אף במקום חיי שעה.

ואאמו"ר הגאון שליט"א הביא ראיה גדולה לזה, שהרי מקור דינא דזריזין ילפי בפסחים (ד, א) מאברהם אבינו שנזדרז לעקידת יצחק דכתי' וישכם אברהם בבקר, והתם נמי הא איכא חיי שעה דיצחק, ואעפ"כ נזדרז אברהם לקיים המצוה. ובאמת אי"כ צריך תלמוד, מאי מספקא ליה להגר צדק, הרי להדיא ממקור דינא דזריזין דלא חיישינן לחיי שעה.

ונראה בזה בעזה"י, ובהקדם עוד דוכתי דמצינו שלא חשו לחיי שעה. אי' בסוטה יג, ב עה"פ "ויעל משה מערבות מואב אל הר נבו" (פ' וזאת הברכה לד, א הובא ברש"י שם) תניא שתים עשרה מעלות היה שם ופסען משה בפסיעה אחת. ועמדו בזה, דיש לעיין כיון דעלייתו להר נבו קרבה את מיתתו, אמאי נזדרז ופסע י"ב מעלות כאחד, ולא עלה כדרך הרגילה שלא להפסיד חיי שעה אלו.

ולחקדים למצות קידוש השם בכלל המצוה וליכא חיי שעה, אבל אי לאו משום זריזין מקדימין אולי י"ל דיש לחוש לחיי שעה כל דאפשר.

(י) זריזין מקדימין למצות, מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה ושיהוי מצוה לא משהינן

[ובביאור הדין זריזין לעקידת יצחק]

וישכם אברהם בבקר ויחבש את חמרו (כב, ג)

(א) בפסחים ד, א תניא כל היום כולו כשר למילה אלא שזריזין מקדימין למצות שנאמר וישכם אברהם בבקר.

והנה תנינן במתני' ר"ה לב, ב העובר לפני התיבה ביו"ט של ר"ה השני (המתפלל תפילת מוספין) מתקיע ובשעת ההלל הראשון מקרא את ההלל, ובגמ', מאי שנא שני מתקיע משום דברוב עם הדרת מלך, [וביאר בטו"א משום דכל כמה דמתאחרין בכל שעה באים בני"א לביהכ"נ ואיכא רוב עם], אי הכי הלל נמי נימא בשני משום דברוב עם הדרת מלך, אלא מאי שנא הלל דבראשון משום דזריזין מקדימין למצות, תקיעה נמי נעבד בראשון משום דזריזין מקדימין למצות, אמר רבי יוחנן בשעת גזירת המלכות שנו, ע"כ.

הנה מבואר בזה דמעלת זריזין מקדימין עדיפא על מעלת ברוב עם, והיכא דא"א לקיים שניהם יזדרז אף בלא רוב עם, והכי כ' בחיי אדם (כלל סח סעיף ו) זריזין מקדימין למצוה דבר שמצותו ביום יקדים בבוקר לעשותו, כדכתי' וישכם אברהם בבוקר, וכן דבר שמצותו בלילה יקדים בתחילת הלילה, ולכן ראוי להתפלל ערבית מיד ביציאת הכוכבים,

ואל אראה במיתת וכו' אמר שימות הוא תחילה.

ולהמתבאר דכל הנך דוכתי שלא חשו לחיי שעה, משום דבמקום ציווי או שנתגלה מאתו ית' על מיתה, תו ליכא למיחש לחיי שעה כמו דלא חיישינן להחיי עולם, הרי לאו פשיטא הוא דכל ההולך ליהרג על קידוש ה' ליכא חיי שעה, ויהא זריזין מקדימין. אכן הגר"א הכריע ואמר לו שילך בזריזות, והיינו משום המצוה לקדש את השם הגדול כמש"כ הרמב"ם ריש פ"ה מיסודי התורה וז"ל, כל בית ישראל מצווין על קידוש השם הגדול הזה שנא' ונקדשתי בתוך בני ישראל, ומוזהרין שלא לחללו שנא' ולא תחללו את שם קדשי, כיצד בשעה שיעמוד גוי ויאנוס את ישראל לעבור וכו', עכ"ל, הרי דמלבד האיסור שמוזהרין שלא לחלל שמו ית', מצווין בעשה על קידוש השם הגדול.

והרי בכלל המצוה גם מסירות נפשו של החיי שעה, [ועי' שלי"ה (שער האותיות) דמי שבא לידו מצוות קידוש השם, ומקיים מ"ע דונקדשתי בתוך בני ישראל, והיינו שמפורסם לעשרה מישראל, ולא דוקא כשרואים, יברך אקב"ו לקדש שמו ברבים, וכפי שידוע שבירך הגר צדק הי"ד ברכה זו]. ושוב אית ביה משום זריזין מקדימין למצוות. (ואולי באמת רק להגר צדק דכידוע שאלו הגר"א אם להצילו ע"י שם ולא אבה, אבל בכל עומד ליהרג על קידוש השם יש לו לחוש על חיי שעה. ויל"ע טובא).

אכן אכתי י"ל בזה, דהכא רק משום הזריזין מקדימין למצות קידוש השם, דהזריזין הוי מעלה בעשיית המצוה שמקדים ומזדרז לעשותה, בהא אין להמתין על חיי שעה, דאף זה להזדרז

ברוב עם דברוב עם הדרת מלך, אף דמותר לקדש ביחיד, לכך אם יודע שיזדמן לו לברך בעשרה לאחר איזה ימים עד ליל עשירי צריך להמתין.

וצ"ע דלהדיא שנינו בסוגיא דר"ה דמעלת זריזין מקדימין עדיפא על ברוב עם, ואמאי לא חשו לה להקדים ולקדש הלבנה תיכף בתחילת החדש, גם צ"ע בד' החי אדם, דלכא' סתר משנתו, דלעיל הבאנו שהוציא מסוגיא דר"ה דזריזין מקדימין עדיף על ברוב עם, ובזה כ' להמתין אם יקיים אח"כ יותר מן המובחר.

ותו, במתני' ביכורים פ"ג מ"ב, כיצד מעלין את הבכורים כל העיירות שבמעמד מתכנסות לעיר של מעמד ולנין ברחובה של עיר וכו', ובפיהמ"ש כ' הרמב"ם, ומה שמתקבצין ולא היה כל אחד הולך בפני עצמו היה להדור כמו שכתוב ברוב עם הדרת מלך, עכ"ל, וכ"כ בפ"ד מביכורים ה"ז.

וצ"ע דהיאך ממתנין עד שמתקבצין לעלות ברוב עם, ולא חשו להא דזריזין מקדימין למצות, וכמפורש בסוגיא דר"ה דמעלת זריזין מקדימין עדיפא על ברוב עם.

ותו, בילקוט שמעוני (פ' לך לך) אי' דמל אברהם וישמעאל בנו בעצם היום, בגבורת השמש, בחצי היום. והק' בפ"י זית רענן להמג"א, והא קיי"ל דזריזין מקדימין למצות וא"כ היה לו למול בבוקר וכדאי בפסחים דזריזין מקדימין היינו בבוקר, ותי' דעשה כן בכונה לפרסם נגד בני דורו. וצ"ע אמאי עדיפא ליה דבר זה לפרסם ממעלת זריזין, דאף אי נימא דהוי זה הידור בהמצוה כמו ברוב עם מ"מ הא זריזין עדיף כדאי בר"ה.

ואפי' אם ימתין אזי יעשה ברוב עם, מ"מ מוטב להיות מן הזריזין ומקדימין כדאי להדיא בר"ה לב ע"ב וכו'.

ויש לתמוה מכאן דבכמה דוכתי מצינו שלא חשו לזריזין מקדימין כדי שתהא המצוה ברוב עם או בהידור טפי. בשו"ע (או"ח תכו סעיף ב) אין מברכין על הירח אלא במוצאי שבת כשהוא מבושם ובגדיו נאים, וברמ"א, ודוקא אם ליל מוצאי שבת הוא קודם י' בחודש אז ממתנין עד מוצאי שבת, אבל אם אח"כ אין ממתנין עד מוצאי שבת, שמא יהיו שני לילות או שלושה או ארבעה עננים ולא יראו הלבנה ויעבור הזמן.

ומקורו מתרומת הדשן (סי' לה) שהוכיח כן מסוגיא דיבמות (לט, א) דאף אי מצוה בקטן ליבם עדיפא על חליצת גדול, מ"מ אין ממתנין עד שיגדיל דכל שיהוי מצוה לא משהינן, וכן אף אי מצוה בגדול לחלוץ מ"מ אין ממתנין עד שיבא ממדנה"י, משום דכל שיהוי מצוה לא משהינן, ומדנקט עד שיבא הגדול ממדנה"י ולא ממדינה למדינה בא"י דלא משהינן, שמעינן דדוקא בקטן עד שיגדיל ובגדול עד שיבא ממדנה"י כה"ג לא משהינן, משום דשמא ימות הקטן והגדול לא יבא לעולם ממדנה"י ותעבור המצוה, אבל ממדינה למדינה דקרוב הדבר משהינן. והובא בחי' אדם (שם סעיף א אות ג'), אף על גב דשיהוי מצוה לא משהינן כדאמר מצוה הבאה לידיך אל תחמיצנה, דוקא כשיכול לעשות המצוה כמו שיעשה לאחר זמן, אבל אם אינו יכול לעשות עכשיו כמו למחר דאם ימתין יעשה מן המובחר, מוטב שימתין יום או יומיים כדי לעשות מן המובחר, כן כ' בשו"ע סי' תכו.

ובביאוה"ל (ד"ה אלא) כ' בשם האשל אברהם דכיון דלכתחילה עדיף לעשותה

נראה, דמילתא דזריזין מקדימין שהוא מעלה בעשיית המצוה שמקדים ומזדרז לעשותה [ושאינו מתאחר דאז נראה שהיא עליו כעול, עיי' מאירי הוריות י, ב], אין שייך אלא במצוה שיש זמן לעשייתה כמו מילה ביום השמיני, דבמה שמזדרז איכא הקדמה מסוף הזמן, דמן הדין יכול להמתין עד סוף היום, והרי כאן הקדמה כשמזדרז ומקדים, אולם במצוה שאין זמן לעשייתה, ומה שיקיים המצוה בזמן מוקדם ולא ימתין לא שייך לקרותו הקדמה, שהרי תיכף מצווה הוא לעשות המצוה, וכשיקיים המצוה לא הקדים איזה זמן, דוכי נימא דכל שמקיים המצוה הוי זריזין מקדימין שלא איחר ליום שלאחריו, והרי לא ניתן לדחות לעולם, וא"כ לא שייך בזה מילתא דזריזין מקדימין, דלאו הקדמה תחשב, ובהא איכא דינא דשיהוי מצוה לא משהינן, שהוא דין אסור, דכשיש לפנינו עשיית מצוה לא ימתין, שמא יחמיצנה שתתבטל מאיזה סיבה ולא יקיימנה.

ובאמת נפקותא איכא בין דינא דזריזין מקדימין לדינא דשיהוי מצוה לא משהינן, דיעוי' בשבות יעקב (סי' לד) דכ' אהא דאמרי' ביבמות דגר שקיבל עליו מלין אותו מיד מ"ט שיהוי מצוה לא משהינן (ואייתי לה הגר"א הנז"ל לענין פדה"ב), דמה דקאמר הש"ס מיד לאו דוקא מיד ממש, אלא כל שעושה המצוה באותו יום מיקרי נמי מיד, [ועיי' ר"ש טהרות פ"ט מ"ד דכל היום מיד קרי ליה, ובשו"ע חו"מ קצ סעיף טז דכל שפרע ביומיה כפורע מיד דמי], אולם זריזין מקדימין היינו אף להקדים באותו יום לצפרא כדאי' בפסחים וישכם אברהם וכו'.

(ב) והנה במצות פדיון הבן כ' הרא"ש (ריש ה' פדה"ב) וז"ל, ואחר שיהיה בן שלושים יום יפדנו מיד לא יאחר מצותו כמו שאמרו חכמים (מכילתא) ושמרתם את המצות קרי ביה ושמרתם את המצוות אם באת מצוה לידך אל תחמיצנה, והובא בטוש"ע (יו"ד שה ס"א) דאחר שלושים יום יפדנו מיד שלא ישהה המצוה. ועיי' בב"י הגר"א שציין ליבמות מז, ב דאמרי' גר שקיבל המצוות מלין אותו מיד מאי טעמא שיהוי מצוה לא משהינן.

ויש לבאר אמאי נקטו הדין לפדות מיד אחר שיהא בן ל' יום וכן גבי גר למולו מיד משום דמצוה הבאה לידך אל תחמיצנה ושיהוי מצוה לא משהינן, ולא כ' דיפדה וימול הגר מיד משום זריזין מקדימין למצות, כמו גבי מילה דאמרי' בפסחים דמלין בתחילת יום השמיני משום דזריזין מקדימין למצות, והובא ברמב"ם (פ"א ממילה ה"ח) וטוש"ע (יו"ד רס"ב סעיף א').

(ג) ואשר נראה בזה בעזה"י, דהנה מטו משמיה דמין הגרב"ד זצ"ל (הובא בס' ברכת אברהם פסחים קה) דדין זריזין מקדימין ודין שיהוי מצוה לא משהינן ב' מילי נינהו, דזריזין מקדימין נאמר במצוה שיש לה זמן לקיומה, כמו מילה דכל יום השמיני הוא זמנו, דמ"מ יש מצוה להקדים, וכן מדויק בגמ' פסחים (שם) כל היום כולו כשר למילה אלא שזריזין מקדימין למצות שנא' וישכם אברהם בבוקר, וענין שיהוי מצוה לא משהינן שייך במצוה שאין לה זמן, שאין לדחותה, שכל דיחוי הוא איחור במצוה שנתחייב וכיון שאין זמן הרי מוטל עליו מיד, דאטו ניתן לדחות לעולם, עכ"ד.

ובביאור הדברים מה דליכא זריזין מקדימין במצוה שאין זמן לעשייתה

דלא חשבין להו מצות עשה שהזמ"ג אף דלא מצי לקיים המצוה לעולם כמש"כ בטורי אבן (מגילה כ, א הביאו הגרעק"א בגי' המשנה ביכורים פ"א מ"ה) דאף דזמן הבאת ביכורים מן החג ועד חנוכה, מ"מ לא מיקרי זמ גרמא, דדוקא מצוה שאינו נוהג בכל זמן מצד עצמו מיקרי זמ"ג, אבל הא דאין מביא אלא בימים אלו אינו מצד עצם הימים דלאו בני הבאה נינהו, אלא משום מה שאין מצויים ע"פ השדה, ואילו היו מצויים עוד ע"פ השדה היו הימים ימי הבאה, וכ"כ בחכמת שלמה לענין לברך לבנה (או"ח תכו סק"א) דרק במצוה כמו מצה או סוכה ולולב וכדו' דיכולה המצוה להתקיים בכל זמן ואמרה תורה דבימים אלו חייב ומכאן ואילך פטור, הני מצות הוי הזמן גרמא, אבל לברך הלבנה מה שא"י לברך כגון מט"ו בחדש הוא משום דליכא ההיכ"ת לברך משום דמתחלת להתחסר. והיינו דבהני מצוות אין הזמן מעצם המצוה, אלא דיש זמן שאין בו ההיכ"ת לקיים המצוה, וכיון שלא נאמר זמן בהמצוה, א"כ ליכא בזה זריזין מקדימין, דל"ש אלא היכא דיש זמן בהמצוה ומקדימו, וליכא אלא הדין דשיהוי מצוה לא משהינן ומצוה הבאה לידך אל תחמיצנה, ומשום המעלה דברוב עם עדיף להמתין.

ועפמשנ"ת דזריזין מקדימין מעלה היא בקיום המצוה, ומשא"כ שיהוי מצוה לא משהינן הוי דין איסור שלא יתבאר דמצוה הבאה לידך אל תחמיצנה, יתבאר היטב דדוקא זריזין מקדימין דהוי מעלה בקיום המצוה, עדיף על קיום המצוה ברוב עם כמפורש בר"ה גבי הלל ותקיעת שופר, אבל שיהוי מצוה לא משהינן שאינו מעלה בקיום המצוה רק דין

והביאור בזה, דהדין שיהוי מצוה לאו מעלה היא בקיום המצוה, אלא דין איסור שלא יתאחר שמא תתבטל ויפסידנה, ולהכי לא שייכא אלא כגון בגר דאם ימתין עד למחר איכא למיחש שיחזור בו, ולענין יבום זמן מרובה עד שיבא ממדנה"י או עד שיגדיל הקטן, אולם ליכא מילתא בהקדמת שעה אחת או זמן מועט, ומשא"כ זריזין מקדימין דהוי מעלה בקיום המצוה שמזדרז ומקיים באופן שמחבב המצוה ושאינה נראית עליו כעול, ודבר זה אף הקדמת שעה אחת מילתא הוא.

ד) ומעתה נתבאר היטב דלהכי גבי פדיון הבן כ' הרא"ש שיפדנו מיד אחר שיהיה בן ל' יום ולא יתאחר משום מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה, ומה שציין שם בבי' הגר"א דגבי מילת גר אמרי' שימול מיד משום שיהוי מצוה לא משהינן, ולא כ' משום זריזין מקדימין כמו גבי מילה ביום השמיני, דלפמשנ"ת לא שייך זריזין מקדימין אלא במצוה שיש לה זמן לקיומה, אולם בפדה"ב ומילת גר דליכא זמן ל"ש מילתא דזריזין מקדימין, ורק דאיכא הדין איסור דשיהוי מצוה לא משהינן דמצוה הבאה לידך אל תחמיצנה, והיינו שלא יתאחר לעשות המצוה, וזהו מש"כ הרא"ש דיפדה מיד והיינו כל אותו היום כמש"נ לענין מילת הגר.

ולפמשנ"ת יתיישב לן כל הנך דוכתי דנתבאר דעדיפא להו קיום המצוה ברוב עם, אף דמשום כן צריך להמתין ואין מזדרז בעשיית המצוה, ולא כהמפורש בסוגיא דר"ה דזריזין מקדימין עדיף משיעשה ברוב עם, דבכל הנך, מילת אברהם לא היתה ביום השמיני ולא היה זמן לקיומה, וכן לברך הלבנה והבאת ביכורים לא נאמר זמן בהמצוה, וכמו

בלא זמן לקיומה, דלאו מילה ביום השמיני היתה, וא"כ לית בה משום זריזין מקדימין שיהא מעלה בהקדמת כל שעה, ושפיר מלו כל ישראל ע"י משה, דמשום שיהויי מצוה לא משהינן ומצוה הבאה לידך אל תחמיצנה ליכא אלא שלא לשהות למחר ולזמן מרובה, אבל אין לחוש לזמן מועט כמשנ"ת.

י"א) ביאור הדין זריזין לעקידת יצחק (ה) אמנם הנה יש לתמוה תמיהה גדולה עמשנ"ת דדינא דזריזין מקדימין למצות לא נאמר רק במצוה שיש לה זמן לקיימה כמו מילה ביום השמיני, דהלא מקור הא מילתא ילפי מאברהם אבינו שנדרז לעקידת יצחק והתם הרי לא היה זמן בהמצוה, ולא נצטוה אלא קח נא וגו' על אחד ההרים אשר אמר אליך, (והלך ג' ימים עד שנראה הר המוריה), הרי שנאמר הך מילתא דזריזין מקדימין אף במצוה שאין בה זמן לקיומה, וצ"ע.

עוד יש לתמוה דהנה בגמ' ב"ב דף ה' אמרי' אביי ורבא דאמרי תרויהו עביד איניש דפרע בגו זימנא וכו', כי היכי דלא ליטרדן, ובתוס' (ד"ה כי) הק' דבגמ' ב"מ מייתנין ראייה מבכור דאם מת בתוך ל' יום בחזקת שלא נפדה, דה"נ שוכר ומשכיר בתוך זמנו על השוכר להביא ראייה שנתן, והא לענין בכור דוקא תוך ל' יום בחזקת שלא נפדה לפי שהוא ממון שאין לו תובעין וא"כ ליכא למימר דנתן תוך שלושים כי היכי דלא ליטרדן, וכי התוס' וז"ל, ולכך צריך לומר דבכור נמי איכא טירדה דמצוה דצריך ליתן מיד דזריזין מקדימין, הרי מפורש בד' התוס' דבפדיון הבן איכא זריזין מקדימין, ואף דהוא מצוה שאין זמן לקיומה, ודלא כמשנ"ת, [והרי נתבאר דזהו שכי הרא"ש

איסור, היכא דיקיים המצוה בהידור ברוב עם הדרת מלך [וכ"ש בהידור בגוף עשיית המצוה], כל דליכא חשש כ"כ שלא יוכל לקיימה אח"כ [כמו בקידוש לבנה עד י' בחדש], אמרי' דימתין ויקיים המצוה בהידור.

[ועי' רמ"א ריש ה' סוכה (סי' תרכה) ומצוה לתקן הסוכה מיד לאחר יום כפור דמצוה הבאה לידו אל תחמיצנה, עכ"ל, הנה בדוקא נקט מה"ט דמצוה הבאה לידך אל תחמיצנה ולא נקט הא דזריזין מקדימין למצות, משום דלא שייך אלא במצוה שיש זמן לעשייתה מעצם המצוה דאיכא מעלה בהקדמת הזמן כמשנ"ת].

והנה נודע מה שהגאון ר' לייבלה איגר (נכד הגרעק"א) כשהי' מוהל או סנדק היה מתאחר הברית מאוד מפני ההכנות למצוה, ושלחו בני קהילת לובלין להגאונים חכמי דורו, דנמצאו מפסידין המעלה דזריזין מקדימין למצות, ושמא עדיף ליקח אחר ולעשות המילה בתחילת היום. וכי להם הגאון ר' שמעון סופר (רב דקראקא) דהנה אי' במדרש (שה"ש פ"א פ"ב) דבליל פסח במצרים משה מל את כל ישראל, ולכאוי הא מטעם זריזין מקדימין הי' להם להמול אף אצל אחרים (שבט לוי שנצרו הברית) דהא עי"ז שמל משה את כולם מתאחרים בקיום המצוה, אלא חזינן דהמעלה שימול משה עדיף אף דיפסידו המעלה דזריזין מקדימין, ואף הם ימתינו על הגי' לייבלה אף בהפסד זריזין מקדימין. [אמנם שמעתי דש"ב הגי' אליקים שלזינגר שליט"א (ר"י הרמה לונדון) הראה ראייה זו לפני מרן הגרי"ז זצ"ל, ודחה דליכא ראייה דהוראת שעה היתה].

והנה לפמשנ"ת יש לדחות ראייה זו, דמילת ישראל בליל פסח היתה מצוה

זמן הנץ החמה, ולא הו"ל למימר אלא שהקדים אברהם תיכף בתחילת היום.

ונראה לומר, דאף דבמצוה שאין סוף זמן לקיומה לא שייך זריזין מקדימין, לפי שאין כאן הקדמה ועיקר מצותו קעביד, אכן שייך בזה זריזין מקדימין קודם זמן החיוב במצוה שמקדים ומזדרז קודם זמן המצוה כדי לקיימה בזמנה, דכל מה דל"ש זריזין מקדימין במצוה שאין זמן לקיומה, היינו משום דכל היכא דעביד להמצוה עיקר מצותן קעביד, וליכא הקדמה כלל, אמנם קודם המצוה הרי שפיר איכא לזריזין מקדימין.

ומעתה הנה בחי' חת"ס לפסחים שם עמד לבאר הא דלא הלך אברהם אלא ביום ולא הזדרז לצאת מיד כשנצטוה, וביאר בזה דע"כ סתם הליכה היא ביום שאין דרך לילך בלילה ואפי' בחבורת אנשים, אע"ג דפשוט הוא דאם היה אומר לו הקב"ה לילך בלילה לא היה בזה חשש מזיקין כלל, מ"מ השתא שלא פ"י לו מסתמא כוונתו לשעה שבנ"א הולכים והיינו ביום, ולכך לא הקדים אלא מתחילת היום.

והנה בגמ' פסחים ב, א דאמר"י לעולם יכנס אדם בכי טוב ויצא בכי טוב, פירש"י היוצא לדרך יכנס ערבית לבית מלון בעוד החמה זורחת ולמחר ימתין עד הנץ החמה ויצא ואז טוב לו, שהאור טוב לו שנאמר באור כי טוב ומה היא טובתו מפני החיות ומפני הליסטים, עכ"ל, הא קמן דשעת יציאת בני"א מהנץ החמה ולא קודם מפני החיות והליסטים, נמצא לפי"ז דזמן המצוה לילך לעקידה היה בהנץ החמה ולא קודם.

ולפי מש"כ דאף במצוה שאין סוף זמן לקיומה, איכא זריזין מקדימין קודם תחילת זמן המצוה, א"כ זהו שכי' רש"י

גבי פדיון הבן, דמיד כשיהיה בן ל' יום יפדנו משום דמצוה הבאה לידך אל תחמיצנה, ולא כי משום זריזין מקדימין כמו במילה].

[הן אמנם אפשר דיש לדחות דלאו דוקא משום זריזין מקדימין ולישנא בעלמא נקט. ועוד הנה יעוי' תוס' מו"ק ז, ב (ד"ה מפני ביטול) וז"ל וסעודת ברית מילה מותר לעשות בחול המועד וכו' א"נ כיון שזמנו קבוע אין לבטל זה מפני זה, אבל סעודת פדיון הבן צריך עיון אם מותר לעשות במועד, ואין לומר הא זמנה קבוע, תינח בזמנה שלא בזמנה היאך מותר, עכ"ל, מבואר דאף בפדה"ב איכא "בזמנה" והיינו ביום הלי"א, אלא דיש לדחות דאין כונתו דאיכא זמן להמצוה, אלא דביום הלי"א איכא סברא שידחה המועד, משום דמקיים בתחילת זמן החיוב בלא שהות ולא מצי לקיים קודם המועד, ומשאי"כ שלא בזמנה ליכא סברא להתיר לעשות הסעודה במועד דמאי חזית לעשותה במועד. אכן יעוי' מג"א (תקסח סק"י) שכי' לדון עפ"י ד' התוס' היכא דיום ל"א בשבת וביום א' הוא תענית י' ימי תשובה אי מותרים לאכול, עיי"ש, הרי שפ"י בד' התוס' דאף בדלא מצי עביד בזמנה משום דשבת הוא מ"מ חשיב אח"כ שלא בזמנה שלא ידחה, ויל"ע טובא].

(ו) ואשר נראה בעזה"י בביאור הדברים, דהנה יש לדקדק בד' רש"י אהא דילפי' זריזין מקדימין למצות מאברהם אבינו, וז"ל (בד"ה נבדוק), ובזריזותיה דאברהם שנאמר וישכם אברהם בבוקר, שלא המתין עד הנץ החמה, עכ"ל, ויש להתבונן בדבריו טובא מש"כ שהקדים ולא המתין עד הנץ החמה, מאי שייטא ומה ענין כאן

הא דא"י בב"ק לח, ב לעולם יקדים
אדם לדבר מצוה שבשביל לילה אחת
שקדמה בכירה לצעירה וכו', והוא ענין
בכל עשיית מצוה]. ולפמשנ"ת דאף
במצוה שאין סוף זמן לקיומה, איכא
משום זריזין מקדימין קודם תחילת זמן
המצוה, אפשר דלפ"ז הנה הלא קבעו
הגויים מקום להעלותו על המוקד, ושם
הוא מקום קיום המצות קידוש ה', וא"כ
י"ל דהזריזות להגיע למקום זה הרי היא
זריזות קודם זמן המצוה, ושפיר איכא
לזריזין מקדימין להקדים לבא שם
מוקדם יותר. וביותר נראה, דהיכא דע"י
הזריזות יקדים הזמן לתחילת קיום
המצוה, כמו הכא דע"י שיזדרז יקדים זמן
הקידוש ה', שפיר איכא זריזין מקדימין.
וע"ע משנ"ת בגופא דהאי עובדא דהגר
צדק].

***

"גינת אגוז" תניינא

פרשת וירא

י"ב) ביקור חולים

וירא אליו ה' באלוני ממרא (יח, א)

וברש"י, וירא אליו, לבקר את החולה,
אמר רב חמא בר רבי חנינא יום שלישי
למילתו היה ובא הקב"ה ושאל בשלמו.
ומקורו בב"מ פו, ב.

ובגור אריה למהר"ל פירש מה שכי רש"י
שבא לבקרו ביום השלישי למילתו, וז"ל,
נראה דהא דקאמר ביום שלישי למילתו
היה, ולא ביום הראשון, מפני שיום ראשון
אין כאן אלא חולשת אבר אחד והוא
המילה, ולא נקרא חולה, דסתם חולה
שכל הגוף חולה, ואותו מצוה לבקרו,
ולפיכך פירש רבי חמא שביום שלישי

דאברהם נזדרז קודם הנץ החמה, והיינו
קודם זמן המצוה, דאז איכא זריזין
מקדימים אף במצוה שאין סוף זמן
לקיומה. ומינה ילפי' לדין זריזין מקדימין
במצוה שיש סוף זמן לקיומה, להזדרז
ולהקדים הזמן, ובמצוה שאין סוף זמן
לקיומה להקדים ולהזדרז קודם זמן
המצוה, והזריזות הוא במה שמקדים
להכין המצוה עוד קודם זמן חיובה.

ואשר לפ"ז יבוארו ד' התוס' דבפדיון הבן
איכא טרדה דמצוה שצריך ליתן מיד
דזריזין מקדימין, דהנה הא איירינן התם
לענין שיתן החמש סלעים קודם יום
השלושים, כדי לקיים המצוה תיכף
בתחילת זמנה (דקודם ה' יום דליכא
חיוב לא חל הפדיון כלל), וזהו מה
שמזדרז ומקדים ליתן קודם זמן המצוה
כדי לקיים מיד בתחילת זמנה, וכמשנ"ת
דאיכא זריזין מקדימין להכין המצוה
קודם תחילת זמן המצוה.

[והנה מסורת מזקני ליטא שבשעה
שהוליכו את הגר צדק אברהם בן אברהם
(הגרף פוטצקי) הי"ד להעלותו על המוקד,
וסובבוהו ברחובות העיר וילנא, כשעברו
ליד בית אדוננו הגר"א ז"ל יצא הגר"א
וצעק לו שילך מהר (י"ר אברהם גיי
בזריזות"). וביארו בזה, דנסתפק הגר צדק
אם לילך מהר משום זריזין מקדימין
למצות קידוש ה', או אדרבה צריך להאט
הליכתו כיון דמפסיד עי"ז חיי שעה, ולכך
א"ל הגר"א שילך מהר ויזדרז לקיים
המצוה ולא ימתין על חיי שעה, כיון
דזריזין מקדימין אף במקום חיי שעה.

ויש להתבונן, דלכא"ו מה שייד בהאי
עובדא דינא דזריזין מקדימין, הא ליכא
זמן להאי מצות קידוש ה'. [האמנם די"ל
דלא אמר לו משום הדין זריזין מקדימין
למצות שהוא מעלה בהמצוה, אלא משום

נפטרים מן הסוכה, ורק המצער עצמו פטור].

אמנם מצות "ביקור חולים" ענינה הוא לשאול בשלומם ולהשגיח על עניניו, כמבואר כאן "בא הקב"ה ושאל בשלומי", ומכאן למדים שהקב"ה מבקר חולים, וע"י רש"י שבת יב, ב שהביא גירסא שהקב"ה "סוער" את החולה, ופירש, שהוא תרגום של פוקד, כלומר מבקר, כמו "ואת אחיך תפקוד לשלום" הנאמר בשמואל (א יז, יח) ומתרגמין ואת אחיך תסער לשלום. ובמצודות שם פי' "תפקוד" שהוא ענין השגחה, תשגיח לדעת שלומם.

וכן מוכח בנדרים מא, א דביקור חולים הוא בדיבור עם החולה, דאמרין דאין מבקרין חולי העין ומחושי הראש משום דדיבורא קשה לעינא ולמחושי הראש. והנה בחולי זה של חולי העין ומחושי הראש אמרינן בסוכה דמשמשי חולה החש בעיניו והחש בראשו פטורים מן הסוכה, אשר מוכח דודאי לסייע ולשמש מה שנצרך להם מסייעין בעדם, ורק ביקור חולים שהוא בדרישת שלומו והתעניינות והשגחה על מצבו, כיון שזה מזיקו אין לעשות כן. [ובאמת י"ל דהתם איירי אפי' כשהוא חולה בכל גופו מלבד מיחוש עיניו או ראשו, וקמ"ל שאין לבקרו לפי שמזיקו].

וכן משמעות דברי המשנ"ב בביאור"ל סי' רפז לענין ביקור חולים בשבת, שכתבו האחרונים שאין יפה עושין אותן שכל ימי השבוע אין הולכין לבקר חולה רק בשבת, דבגמרא אמרי' בקושי התירו לנחם אבלים ולבקר חולים בשבת.

וכי' בביאור"ל, דאם בימות החול הוא טרוד ובשבת שיש לו פנאי הולך לחולה אוהבו, שיודע שיש לו נחת רוח מזה שהוא

למילתו היה וביום שלישי חולה כל הגוף, וכן דרך כל מכה וכו'.

וכזאת הובא ליישב בזה הערה נאה, דהנה בשו"ע יו"ד סי' שלב סעיף א איתא, מצוה לבקר חולים, הקרובים והחברים נכנסים מיד, והרחוקים אחר ג' ימים, ע"כ, והנה אאע"ה היה אוהבו של הקב"ה, וכנאמר (ישעיה מא, ח) זרע אברהם אוהבי, ונקרא ידידו של הקב"ה כדאיתא במנחות ג, ב ידיד זה אברהם דכתיב (ירמיה יא, טו) מה לידידי בביתי, ולפי"ז הובא להעיר בסי' מרפסין איגרי, אמאי הגיע הקב"ה לבקרו רק ביום השלישי למילתו, הרי כל עיקר מצות ביקור חולים ילפינן מביקורו של הקב"ה אצל אאע"ה, ובביקור הקרובים נכנסים מיד.

וביאר הגאון רבי אהרן יפה"ן זצ"ל, דלגימול יש דין חולה רק ביום השלישי למילתו, הזמן בו הכאב מתגבר ולא קודם לכן, ונמצא דהקב"ה בא לבקרו ביום הראשון למחלתו.

ויש לברר מהו הדין שביקור חולים אינו אלא מיום השלישי לחוליו, דהנה מי שהחולה נצרך לו לצורך רפואתו או לשמשו, אי"ז שייך לדין ביקור חולים, ואינו תלוי בג' ימים, ובדאי גם בחולשת אבר אחד, מצוה לסייעו במה שנצרך, וכן מפורש בסוכה כו, א דחולים ומשמשיהם פטורים מן הסוכה, ואמרין חולה שאמרו לא חולה שיש בו סכנה, אפילו חש בעיניו ואפילו חש בראשו, ע"כ, ופטור משמשי חולה הוא משום עוסק במצוה פטור מן המצוה [וכמו שהביא המשנ"ב סי' בשם הלבוש], דודאי יש בזה מצוה כשמסייע לו באותו חולי אפי' חש בעיניו או בראשו, [ומשא"כ המצטער בישיבת הסוכה שמשמשו אין עסוקים במצוה ואינם

הנצרך לסיוע ולשימוש, לא יקדים
ניחום אבלים, ורק ביקור חולים בדיבור
והשגחה שוה לניחום אבלים שהוא
בדיבור או בשתיקה בהשתתפות בצערו,
ובזה קודם ניחום אבלים שהוא חסד עם
החיים ועם המתים.

י"ג) נתינת פת טמאה לאורחים

ויקח חמאה וחלב ובן הבקר אשר עשה
ויתן לפניהם (יח, ח)

וברש"י, ולחם לא הביא, לפי שפירסה
שרה נדה שחזר לה אורח כנשים אותו
היום ונטמאה העיסה.

וכך שנינו בב"מ פז, א שאברהם אבינו
היה אוכל חולין בטהרה, וכיון שנטמאה
העיסה לא הביא להם לחם.

וצ"ב, דאף שאברהם אבינו עצמו היה
אוכל חולין בטהרה ולכן לא אכל הלחם
שנטמא, מ"מ למה לא הביאו לאורחים
לאכול, ואי נימא דיש בזה משום "לפני
עור לא תתן מכשול" ליתן דבר שנוהג בו
איסור, הלא הוא היה סבור שהם ערביים,
ואינם מצווים על כך.

ובפשיטות י"ל, דלאו אורח הוא שיתן
לאורחיו דבר אשר הוא נמנע ואינו אוכלו,
כאומר אני בר מעלה מכם ואי"ז ראוי לי
לאכול מה שראוי לכם.

ונראה עוד בזה, דהנה יסדו לן רבותינו
הנפש החיים (סוף שער א) והגראב"ו
בקובץ הערות (ביאורי אגדות סי' ג) דקיום
האבות את התורה קודם שניתנה, אע"פ
שלא נצטוו על כך, דבכל מצוה ובכל
עבירה, יש תועלת ותיקון ויש קלקול
והפסד, מצד עצמותן של המצוה
והעבירה, אשר מסיבה זו נצטוונו עליהם,
והאבות השיגו בדעתם ענינים אלו, וקיימו
התורה על פי זה.

בא לבקרו, מצוה קעביד ואין לו למנע
מלילך בשבת ויו"ט, והי"ה אם הלך לבקרו
בחול ג"כ אין איסור לילך לבקרו בשבת,
ולא מיעטו הפוסקים רק אם בחול אין
הולך כלל ומכיון שילך בשבת. וסיים
דבריו, ובפרט אם הוא יודע שהליכתו
לחולה הוא לתועלת, ליועצו איך להתנהג
בענין מחלתו וגם לחזק אותו שלא יפול
לבו עליו, בודאי מצוה רבה הוא עושה
בזה. עכ"ד. הרי דעיקר ביקור חולים אינו
לסייעו באיזה דבר, שזה הוא יותר
מביקור חולים.

והנה בשבת שם איתא, הנכנס לבקר את
החולה לא ישב ע"ג מטה ולא ע"ג כסא
אלא מתעטף ויושב לפניו מפני שהשכינה
למעלה מראשותיו של חולה שנא' ה'
יסעדנו על ערש דוי, ע"כ, [ובתוס' שם כ'
דוקא כשהוא שוכב נמוך שלא ישב גבוה
ממראשותיו של חולה, הובא ברמ"א יו"ד
שלה סעיף ג], ובגיה"ש ציין הגרעק"א
לד' רש"י פרשת ויחי עה"פ (מח, לא)
"ויושתחו ישראל על ראש המיטה" הפך
עצמו לצד השכינה, מכאן אמרו שהשכינה
למעלה מראשותיו של חולה.

ולפי הנתבאר מד' המהר"ל דלענין ביקור
חולים היינו חולה בכל גופו, י"ל דגם
דלענין זה ששכינה למראשותיו של חולה,
ולא יישב למעלה ממראשותיו, היינו
דוקא בחולה בכל גופו, ולא במחוישי העין
או הראש.

והנה כ' הרמב"ם (פי"ד מאבל וז"ל, יראה
שנחמת אבלים קודמת לביקור חולים,
שניחום אבלים גמילות חסד עם החיים
ועם המתים, עכ"ל, ולפי הנתבאר דביקור
חולים היינו לשאול בשלומו ולהשגיח על
עניניו, אבל לסייעו ולשמשו זהו ענין נוסף
[ששייך גם כשאין ענין ביקור חולים], י"ל,
כפי המסתבר, דגם להרמב"ם כשיש חולה

נשים מבואר דנצטוו בנות נח על עשיית משפט, ומשני, בניו לדן, ביתו לצדקה.

וכך פ"י הראשונים שם דבני נח נצטוו על הצדקה, ביד רמ"ה כ' וז"ל, אית דאמרי דהאי צדקה פשרה היא, כדאמרינן "ויהי דוד עושה צדקה", ומסתברא לי לצדקה ממש קאמר, והאי דלא חשיב לה גבי המצות, משום דמצות עשה היא, עכ"ל. וכן הר"ן (שם נו, ב) וז"ל, ויצו אלו הדינין, וכן הוא אומר כי ידעתיו וכו', הכי נמי הו"ל למיחשב צדקה, דהא כתיב לעשות צדקה ומשפט, אלא משום דצדקה לא חשיב משום דקום ועשה לא קחשיב, עכ"ל. [וכן ע"י ברוקח ריש סי' שסו]. הרי דפירשו דכמו שנאמר הציווי על הדינין כך נאמר נאמר הציווי על הצדקה.

ובאמת כן משמעות קרא דיחזקאל (טז, מט) כתיב "הנה זה היה עון סדום אחותך וגו' ויד עני ואביון לא החזיקה" מבואר דמשום דאנשי סדום לא החזיקו יד עני נענשו, והיינו שהם מצווים על הצדקה.

ויבארו הדברים סמיכות המקראות "למען אשר יצוה את בניו ובני ביתו לעשות צדקה ומשפט וגו' ויאמר ה' זעקת סדום ועמרה כי רבה וחטאתם כי כבדה מאד" דלהמבואר בגמ' בהאי קרא מבואר מצוותם של בני נח בצדקה, וזהו חטאתם שנאמר בפסוק שלאחריו, שלא קיימו מצוותם זו.

ב

אולם הנה משמעות ד' הרמב"ם דאין בני נח מצווים על מצות צדקה, שכי פ"י ממלכים ה"י וז"ל, בן נח שרצה לעשות מצוה משאר המצוות התורה כדי לקבל שכר, אין מונעין אותו לעשותה כהלכתה וכו' נתן צדקה מקבלין ממנו, עכ"ל, משמע דאינו מצווה במצות צדקה.

אשר לפי"ז יתכן לומר, דעד כמה שיש באכילת חולין טמאים איזה הפסד ונזק, לא רצה אברהם אבינו להזיק לאורחיו בדבר זה, ולכן לא הביא לפנייהם מן העיסה שנטמאה.

ויש להוכיח דגם לגוי שייך התועלת והתיקון בקיום מצוות והקלקול וההפסד בעבירה על איסורים, שהרי כתב הרמב"ם פ"י ממלכים ה"י וז"ל, בן נח שרצה לעשות מצוה משאר מצוות התורה כדי לקבל שכר אין מונעין אותו לעשות אותה כהלכתה וכו', ובפיהמ"ש תרומות סופ"ג, כ' וז"ל, הנכרים אע"פ שאינם חייבין במצות אם עשו שום דבר יש להם קצת שכר.

והנה קיבול שכר לגוי אין שייך אלא מצד מציאות המצוה, ולא מצד ציווי השי"ת על המצוה, שהרי הגוי אינו מצווה, אלא דיטול שכר על מה שקיים את המצוה שיש בה טוב ותיקון בעצמה, וא"כ כך גם לענין איסור, גם הגוי ישנו בכלל הקלקול וההפסד שיש בעשיית איסור, וא"כ יש בזה משום מכשול, ולכן לא האכילם אברהם אבינו מן העיסה שנטמאה.

י"ד) מצות צדקה בבן נח

כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ובני ביתו לעשות צדקה ומשפט וגו' ויאמר ה' זעקת סדום ועמרה כי רבה וחטאתם כי כבדה מאד (יח, יט)

בסנהדרין נו, ב מבואר דבהאי קרא נתפרש מצות צדקה לבני נח, דפריך שם גבי מצות דינין שנצטוו בני נח, דאמרינן דאשה בת נח לא מצווה על הדינין והא בקרא "למען אשר יצוה את בניו ובני ביתו לעשות צדקה ומשפט", ו"ביתו" היינו

גוים, דדרשיי דעמד והתירן להם שיחשבו כאינן מצווים ועושים, ולכך צריכין קבלה.

[ונתבאר במקו"א דבאמת הא דהתיר להם שלא יחשבו מצווין ועושין אע"פ שנענשין על אי קיום המצוות, זהו מפני ששכר של מצווה ועושה הוא על היותו ירא וחרד תמיד מפני חובתו לקיים המצוות, וכיון שלא היו הגוים באופן זה, עמד והתיר להם שלא תהא אפשרות זו בלא קבלת מצוות מיוחדת, שבזה מקבל עליו להיות חרד על קיום המצווה. ע"י להלן פרשת וזאת הברכה בענין ז' מצוות דב"נ].

והנה קבלת מצוות של גר תושב אינו אלא ז' המצוות שלהם, ולא נזכר שנצרך לקבל עליו גם אותם המצוות המבוארות בסנהדרין שם כדי להחשב גר תושב, אמנם כשעמד והתיר להם המצוות שיהיו בהם כאינם מצווים, י"ל שהתיר להם כל המצוות שנצטוו בהם, ונמצא א"כ, דגר תושב צריך לקיים ז' המצוות מפני חיובו בקבלת המצוות, ואילו שאר המצוות שנאמרו לבני נח לעולם יהא עליהם כשאר בני נח שהותרו בכל המצוות שלא יקבלו עליהם שכר כמצווין ועושין, ואמנם אם ירצה הגר תושב לקבל ע"ע אותם המצוות, י"ל דבדאי יחשב גם עליהם כמצווה ועושה.

מעתה י"ל דגם הרמב"ם שפיר מצי סבר שנצטוו בני נח על הצדקה, מקרא ד"לעשות צדקה ומשפט", כמש"כ הראשונים, ועל כך בא עונש אנשי סדום אשר י"ד עני ואביון לא החזיקה" כמפורש בד' הנביא יחזקאל. אולם כפי שדרשו מקרא "ראה ויתר גוים" דבעת מתן תורה כשראה הקב"ה שאינם מקיימים מצוותיהם, עמד והתירן שלא יקבלו שכר כמצווים ועושים, ומאותו זמן גם גר תושב

ולדעת הרמב"ם צ"ע מהנאמר בפסוק ביחזקאל שנענשו סדום על שלא החזיקו יד עני.

והנה שנינו ב"ק לח, א דרשיי קרא יעמד וימודד ארץ ראה ויתר גוים" ראה שבע מצוות שנצטוו עליהם שלא קיימום עמד והתירם להם, ומפרשין, דלא הותר להם אלא לענין שאין נוטלים שכר כמצווים ועושים, אלא כאינם מצווים, והם נענשים על אי קיום אותם המצוות.

ובחי' מרן רי"ז הלוי (במכתב בסוה"ס) ביאר דלאחר מתן תורה נתחדש דין גם אצל אומות העולם שלא די בזה שאינן עוברין על ז' מצוות רק צריכים קבלה ואם לאו יהרגו, וזה דין שנתחדש על אוה"ע בעצמם משעת מ"ת ואילך, וכמבואר ברמב"ם פ"ח הי"א לענין חסידי אוה"ע יש להן חלק לעולם הבא, שכתב, וז"ל, כל המקבל שבע מצוות ונזהר לעשותן, עכ"ל, הרי דלא די בזה שנהר לעשותן רק צריך גם קבלה ואם זהיר לעשותן בלא קבלה אינו בכלל חסידי אוה"ע, וגם הקבלה צריכה להיות שיקיים אותן בשביל שהן כתובין בתורה ע"י מרע"ה כמבואר בדברי הרמב"ם שם, שכל זה דברים מחודשים שנתחדשו משעת מ"ת ואילך על אוה"ע בעצמם.

והביא שכן מפורש בריטב"א מכות דף ט, וז"ל, גר תושב הוא שקבל בב"ד של ישראל לקיים ז' מצוות שנצטוו ב"נ, וכיון שקבלן בב"ד הוא נקרא בז' מצוות אלו מצווה ועושה וכו', וב"נ הוא שלא קבלן אלא דקים לן שמקיים אותן מעצמו והוא נידון בהם כמו שאינו מצווה ועושה מדכתי' עמד וימודד ארץ וכו'. עכ"ל. והיינו שצריכין קבלה על הז' מצוות שנצטוו עליהן והוא מדינים שנתחדשו בשעת מ"ת, והוא נכלל בהך דראה ויתר

או דכוונתו דקיבל עליו מצות צדקה עם שאר המצות שקיבל כגר תושב, ומש"כ כדי לבל שכר היינו ליטול שכר כמצווה ועושה, כמשנ"ת דזהו ענינו של קבלת המצות לאחר שהותרו להם.

והרדב"ז כ' דהיינו דוקא שעשה כשודע שאינו מצווה ורק כדי ליוול שכר כמי שאינו מצווה ועושה, [ומשמע דנקט דלא שייך שיקבל ע"ע מצוות אלו, עיי"ש. וע"ע אגרות משה יו"ד ח"ב סי' ז, ודברות משה קידושין סי' ח ענף ב (עמ' נז) שעמד בזה דהרמב"ם איירי כשעשה במקרה ולא בקביעות].

ט"ו) שני המלאכים שהצילו לוט ויחזיקו האנשים בידו וביד אשתו וגו' ויצאהו וינחהו מחוץ לעיר. ויהי כהוציאם וגו' ויאמר המלט על נפשך וגו'. ויאמר לוט אליהם וגו'. הנה נא מצא עבדך חן בעיניך ותגדל חסדך אשר עשית עמדי וגו'. ויאמר אליו הנה נשאתי פניך גם לדבר הזה לבלתי הפכי וגו'. (יט, טז-כא).

הנה בגינת אגוז קמא נתבאר במה שיש לדקדק בהני קראי דבלי "ויחזיקו ויצאהו וגו' ויהי כהוציאם וגו'" משמע דשני המלאכים הצילוהו, וצ"ב דהא אין מלאך אחד עושה ב' שליחויות, וכמו שהביא רש"י ריש הפרשה דלכך נשלחו ב' מלאכים א' להפיכת סדום וכלישנא דקרא "לבלתי הפכי" לשון יחיד, וא' להציל את לוט וכלישנא דקרא "ויאמר המלט על נפשך", למדת שהאחד היה מציל, ומקורו מב"מ פו, ב, וא"כ איך נתעסקו שניהם בהצלת לוט.

ובאמת בכל הני קראי מפורש עוד שלא נתעסק אלא א' בהצלתו וא' בהפיכת סדום, וכמו שהביא רש"י. אולם צ"ב מה

צריך שיקבל לקיים ז' המצוות שלהם, וכלפי שאר מצוות, אם לא קיבלם עליו לקיימם, לא יקבל עליהם שכר כמצווה ועושה.

אשר לפי"ז יתפרשו היטב ד' הרמב"ם, דאכן אין מצות הצדקה בכלל חיוב הגוים ואין נוטלים עליה שכר כמצווה ועושה, וגם אינו בכלל סתם קבלת מצות דגר תושב, והיא מצוה בנפי נפשה.

ובעיקר ד' הרמב"ם שכ' וז"ל, בן נח שרצה לעשות מצוה משאר מצוות התורה כדי לקבל שכר, אין מונעין אותו לעשותה וכי נתן צדקה מקבלין ממנו, וייראה לי שנותנין אותה לעניי ישראל, הואיל והוא ניזון מישראל ומצוה עליהם להחיותו, אבל הגוי שנתן צדקה מקבלין ממנו ונותנין אותה לעניי גויים, עכ"ל, ומבואר דהאי "בן נח" שדיבר בו הרמב"ם אינו גוי בעלמא שהזכירו הרמב"ם בסוף ההלכה, אלא בגר תושב איירי, שמצווין להחיותו כמש"כ הרמב"ם להלן הי"ב, ועל גר תושב כ' הרמב"ם דכלפי צדקה אינו נחשב כמצווה ועושה, וכמשנ"ת דא"י בכלל עיקר קבלת המצוות דגר תושב.

יל"ע האם כוונתו שאם ירצה לקיים מצות צדקה רק כדי לקבל שכר, ולא קיבלה עליו בקבלת מצוות דגר תושב עם ז' המצוות, א"כ אינו אלא כאינו מצווה ועושה, רק שאם רוצה לעשות המצוה רשאי, ומקבלין ממנו צדקה שנתן, ואין עשיית הצדקה שלו אלא "כדי לקבל שכר" ולא עשה מפני שצווה אותו הקב"ה, ולא קיבל עליו כלל, כפי שביאר הרמב"ם בפ"ח הי"י והי"א לגבי ז' המצוות שצריך הגר תושב לקבלם ושיעשה אותם מפני שצוה אותו הקב"ה, ולכן עשייתו זו בכלל אינו מצווה ועושה.

שמה" וזה היה דברו של המלאך
הממונה על הפיכת סדום, כמבואר.

והנה דקדוק הלשון, שהמלאך המציל
אמר לו "המלט על נפשך" שזה ענינו
להציל נפשו, והמלאך ההופך את סדום
שרק היה מעוכב משליחותו עד שינצל
לוט, אמר לו "המלט שמה", היינו שקבע
לו המקום שגיע שמה בכדי שיוכל להפוך
את סדום.

ט"ז) ברכת "דיין האמת" על
אשת לוט

**ותבט אשתו מאחריו ותהי נציב מלח (יט,
כו)**

איתא בברכות נד, ב על לוט ועל אשתו
מברכים שתים, על אשתו אומר ברוך דיין
האמת, ועל לוט אומר ברוך זוכר
הצדיקים. וכ"פ השו"ע או"ח ריח סעיף ח.

ובמשנ"ב (שם בשעה"צ סקני"ב) כ', ולא
ידענא, לפי המבואר לקמן (קכה סעיף ט)
דברכת דיין האמת היא דוקא כשמצטער
על הענין וכו', דלפיכך לא מברכין על
עו"ג, והא בודאי אינה ישראלית. ואולי,
דמצערינן על שלא הועיל זכות של אברהם
להצילה שזה מורה על תוקף הדין.

ובביאור כוונתו נראה, דאייז הצער על
העונש שקיבלה אשת לוט, דיעווי משנ"ב
בסי' רכה סקני"ח ובשעה"צ סקני"ט
שדקדק מהגר"א שאין מברכין על עונש
ודין אפי' על ישראל אם אינו מצטער על
כך, ואי"כ כ"ש באשת לוט שאינה
ישראלית שאין מי שמצטער דודאי עצם
העונש אינו גורם לישראל להצטער, אלא
כוונתו דאף שזכות אברהם אבינו הועילה
ללוט, מ"מ כשהביטה אחורנית נענשה,
וזה מתוקף וחומרת הדין, אשר מי
שמתבונן בעומק ותוקף הדין אחזו צער,

שבדבריו של לוט פנה לב' המלאכים
ו"יאמר לוט אליהם וגו'" ואכן בהמשך
דבריו אמר בלשון יחיד "הנה נא מצא
עבדך וגו'". וצ"ב.

ונתבאר בזה, דאכן היתה שליחות א'
להצלת לוט וא' להפיכת סדום, אלא
משום שהיה צריך למלט את לוט מן
הרעה, הרי לא יכל המלאך להפוך את
סדום בעוד לוט בתוכה, ולהכי משום
השליחות להפיכת סדום נתעסק
בהוצאתו של לוט מחוץ לעיר, אולם
אח"כ המלאך שנשלח להצלתו הוא
שאמר לו המלט על נפשך. וכך נקט בזה
באוה"ח פסי' טז, וז"ל, וטעם שגבריא'ל
סייע, אין זה אלא מכשירי השחתת סדום,
שלא יתעכב כל עוד שהיה לוט בתוכה,
והיה רפאל מונעו מלעשות דבר עד שיצא
לוט. ועי' גור אריה.

והנה כשביקש לוט מן המלאכים על העיר
הקרובה, בתחילה פנה לשניהם היינו
להמלאך שנתעסק בהצלתו לאמר לו על
רצונו לימלט שם, ולהמלאך שנשלח
להפיכת סדום, שביקשו שלא להפוך
העיר, ותשובתו היתה מאת המלאך
הנשלח להפיכת סדום "הנה נשאתי וכו'
לבלתי הפכתי וגו'".

ויש להוסיף בזה בדקדוק המקראות, הנה
ברש"י ריש הפרשה (יח, ב) פי' בזה"ל,
ורפאל שריפא את אברהם, הלך משם
להציל את לוט, הוא שנאמר (יט, יז) "ויהי
כהוציאם אותם החוצה ויאמר המלט על
נפשך" למדנו שהאחד היה מציל. והיינו
שזה היה המלאך המציל הוא רפאל, שזה
היה שליחותו הצלת לוט.

ולהלן (יט, כא - כב) נאמר ו"יאמר אליו
הנה נשאתי פניך גם לדבר הזה לבלתי
הפכי את העיר אשר דברת, מהר המלט
שמה כי לא אוכל לעשות דבר עד באך

מאת הגאון רבי ראובן יוסף שרלין שליט"א כולל הלכות של הגר"י רפפורט שליט"א

**י"ז) בביאור כונת אברהם אבינו שאמר
'ונשובה' אף שידע שעוקד בנו**

בפרשה כב, ה' וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל נַעֲרָיו שְׁבוּ
לָכֶם פֶּה עִם הַחֲמוֹר וְאֲנִי וְהַנֶּעֱר נִלְכָּה עַד כֹּה
וְנִשְׁתַּחֲוֶה וְנִשְׁוֹבָה אֲלֵיכֶם'.

במועד קטן יח. למדו מקרא זה יסוד גדול
של 'ברית כרותה לשפתים', ולשון התלמוד:
אמר רבי יוחנן: מנין שברית כרותה
לשפתים⁴ - שנאמר ויאמר אברהם אל נערו
שבו לכם פה עם החמור ואני והנער נלכה
עד כה ונשתחוה ונשובה אליכם ואיסתייעא
מלתא דהדור תרוייהו.

המפרשים עמדו מדוע באמת אמר אברהם
בלשון רבים 'ונשתחוה ונשובה אליכם' הרי
בדעתו היה לעקוד את יצחק, ולשוב לבדו,
ותלמיד רבי יחיאל זצ"ל כתב בלשונו:
"מסיח לפי תומו היה, שלא היה בדעתו
שישובו שניהם, ואירע להם כמו שאמר
שחזרו שניהם", ועדיין לא מבואר מדוע
הסיח כן בתומו.

**דעת הסוברים שהאמין אברהם בכל זאת
שיהא לו זרע מיצחק**

⁴ ענין זה בכמה מקומות בחז"ל בחילוף לשון, באבות
דרבי נתן (נוסח ב פרק מג) הלשון: עשרה נתנבאו
ולא ידעו מה נבאו וחד מניהו אברהם, וכ"ה במדרש
אגדה בובר כב ה, ובתנחומא וירא כג בשרו פיו
שיחזרו שניהם לשלום, וכ"ה בב"ר נו, ב, ולשון
מדרש זוטא שיר השירים א א נתנבא אברהם שהם
חוזרים הוא ויצחק לשלום, בפסיקתא רבתי פיסקא
מ ונשובה אליכם לאדם מערכי לב ומה' מענה
לשון, שנתבשר שיצחק חוזר לו.

בגיון זה בשנה שעברה נתבאר בחלק ההלכה בענין
לחוש ל'ברית כרותה לשפתים' ונפקא מינה לכאורה
גבי 'אשה קטלנית', וכן גבי מתו אחיו מחמת מילה.
וכעת מתבאר בפשטי המקראות.

מפני עונש שעלול הוא להענש, וזהו הצער
שעליו מברך דיין האמת, והיינו דהצער
אינו על עונשה של אשת לוט, אלא על
העונש שעלול כל אחד בעצמו להענש לפי
תוקף הדין.

והנה מבואר שם בשו"ע סעיף ט' שהרואה
את החיגר או את הקטע ואת הסומא וכו',
אם לא נולד כן אלא שנשתנה אחר כך,
מברך דיין האמת, ואינו מברך עליו אלא
פעם ראשונה, שהשינוי עליו גדול מאוד,
ועיי"ש במשנ"ב סקכ"ט דמדברי הטי"ז
מבואר שאם בירך פעם על החיגר והקיטע
שנעשו כן לאחר לידתן שוב אינו מברך,
ואף להסוברים שמברך שוב על חיגר או
קיטע שרואה, כי בשעה"צ (סקל"ב) דעל
אותו אדם פשיטא דלכו"ע לא יברך,
ולפי"ז יל"ע דבאשת לוט לא מצינו חילוק
שלא יברך כי אם פעם ראשונה ושוב לא
יברך, ומשמע דמברך בכל פעם, ובגמ'
השוו ברכה זו לברכת ההודאה והשבח על
צדיקים שמברך בכל פעם.

ולהנתבאר דברכת דיין האמת דאשת
לוט, אינה משום הצער על עונשה של
אשת לוט, אלא משום הצער על העונש
העלול לבא עליו מעומק הדין המתראה
בעונשה של אשת לוט, הרי ודאי חלוק
הוא מברכת דיין האמת על חגר וסומא
וכדו', דהתם כיון שבירך משום הצער על
העונש שנענש פלוני הלז, שוב אין מברך,
שאין חידוש של צער בראיה הנוספת,
ומשא"כ בצער על העונש העלול לבא עליו
עצמו לפי עומק הדין, הרי בכל פעם
בהתבוננות בעונשה של אשת לוט מתעורר
לצער אחר, על דברים שעלול להענש
מהם, ולכן מברך בכל פעם.

***

אמר כן מפני שפחד שיבטלוהו מכוונתיו בזביחתו

עוד כתב (בשיטה אחרת לפרשת נח יא כח) כדי שלא יבוא עמו נעריו ולא יניחוהו לקשור את בנו, וכן כתב בבכור שור⁶, והדבר מחודש שהיה ירא אברהם מנעריו, ולא שלט עליהם כאדון בעבד, ויותר מסתבר כונתם שיתכן שיפריעו ויטרידוהו מכוונתו, ולא ממש מעצם המעשה שודאי שלט בהם, וכעין זה לשון רבי עובדיה ספורנו זצ"ל 'כדי שלא ימחו בו ושלא יטרידוהו בעשותו הזבח'.

השם עיקם שפתיו

ורבינו שמואל יפה זצ"ל (יפה תואר למדרש רבה נו, ב)⁷ כתב שהתכוון בדיבורו לומר ואשובה, ויצא מפיו ונשובה.

⁶ וכהשלמה לזה הם דברי ה'חזקוני' שלפי צורך השעה מותר לשנות הדיבור, וכן כותב גם בפרשת תולדות כז, ט, וכן כתב רבי יהושע אבן שועיב (תלמיד הרשב"א) בפרשת וירא ד"ה ומה שאמר וגם אמנה.

⁷ ראיתי לצטט עיקר לשונו, ומה שמשיג על הראב"ע, ולעיל נתבאר ליישב זה, וזה דבריו: אף שרוח נבואה נוססה בו ונתנבא שישובו שניהם, כדפירש רש"י בחומש, הוא לא הבין בנבואתו, דאם כן בטל ליה הנסיון מעכשו. ויש לדקדק מה עלתה על דעתו דקאמר ונשובה, מאחר שדעתו לשוחטו ולא ישוב יצחק לביתו, אם שינה מהאמת להסתיר הענין מלב נעריו כדרך הראב"ע, א"כ מנא לן שבנבואה דיבר כך. וי"ל שהוא נתכוון לומר ואשובה, ויצא מפיו ונשובה, והוא סבר שטעה בלשונו. וכן נראה מגרסת הילקוט דגריס ברית כרותה לשפתים, בשרן שהוא חוזר. אי נמי שהוא מתנבא ואינו יודע מה מתנבא, [צ"ב מה ביאור זה שונה מקודמו] ואין לומר ששינה מדיבורו לצורך שעה כי מי הזקיקו לכזב, אם מפני יצחק שלא ירגיש ויברח כדכתב הבן עזרא, חס וחלילה כי יצחק אף על פי שידע בדבר, ובידו להשמט אפילו בשעת מעשה לא עכב כדעת רז"ל, ואם מפני הנערים שלא ירגישו שלא יסורו עד שובו כדברי הנזכר, אין סברא שימרו דברי אדוניהם אף על פי שידעו.

ורבי דוד הכוכבי זצ"ל בעל ספר ה'ביתים' (בספרו על המצות 'מצודת דוד' במצות קידוש השם מצוה יא, הובא בקובץ שיטות קמאי יומא פו.) כתב דיש אומרים שלא האמין אברהם בסתירת הנבואות, והיה מאמין כי ביצחק יקרא לו זרע כפשוטו. ואלו זה אמר ונשתחוה ונשובה אליכם, אך היה עושה גזרת השם לראות מה יהיה באחרית, וראה באחרית שגזרות השם קיימות ואין שנוי בדבר השם, כי לא אמר לו השם בנבואה זו שחטהו אלא והעלהו.

וזה הבאור איננו נכון בעיני, כי הענין מורה שהוא היה הולך לכונת העקדה, אמנם דברי ה' לעולם קיימים שלא אמר אלא והעלהו, ואמרו ונשתחוה ונשובה אליכם כדי שלא ירגישו.

אברהם דיבר על עצמו בלשון רבים

ואשר תמהו איך ידבר הנביא דברי שקר אחר שהיה בדעתו לשחוט את בנו, אין זה שקר, כי בכמה מקומות ידבר היחיד בלשון רבים⁵ ולא ידבר רק אל עצמו, ודבר בלשון רבים למען לא ירגישו, וכונתו היתה לדבר מעצמו.

ויש מי שאמר כי כדי שיתקיימו הנבואות היה בטוח שהשם יחייהו, על כן אמר ונשובה, אמנם היתה העקדה מעלה גדולה אצלו שיקחהו לבו לשחוט את בנו, גם אמונה גדולה שיאמין שה' יחייהו כדי שיתקיימו הנבואות, לאלה דברים רחוקים.

דעתו להביא עצמותיו

באבן עזרא איך אמר אברהם ונשובה. ואחרים ענו כי היה בדעתו להביא עצמותיו (וכן כתב רבינו בחיי זצ"ל), ואברהם דחם בדברים, כדי שלא יסורו עד שובו, ושלא ירגיש יצחק ויברח.

⁵ הגרי"ש נתנזון זצ"ל בדברי שאול ב"מ קיט. כתב בשם רבי שלום רוקח זצ"ל מבעל לבאר כן בהאי קרא. גם בתורת חיים שם כתב על דניאל שדבר על עצמו בלשון רבים וכן דרך הנכבדים.

שקורים פה בארץ ישראל. אבל כבר הבאנו לא אחת את דברי רש"י הקדוש במסכת שבת (לא, א) שהשאלה שהאדם נשאל כאשר הוא נכנס לדין 'ציפית לישועה'? פירושה הוא: האם 'ציפית לדברי הנביאים?' כלומר, לא מספיקה סתם ציפייה לגאולה שתהיה אי שם בעוד חמש מאות שנה, אלא עליך לקחת את כל מה שקורה בדור שלך ולחבר את זה לדברי הנביאים ולדברי חז"ל הקדושים.

אז הנה, מפורסמים דברי ר' הלל משקלוב תלמידו של הגר"א זי"ע, ששאל אותו מה אפשר לעשות כדי לזרז את ביאת המשיח, והגר"א השיב לו שבשלב ראשון צריך להביא שש מאות אלף איש לשערי ירושלים שעל ידי זה תסתלק הסטרא אחרא השוכנת בשערי ירושלים, ואז תתחיל הגאולה באופן פלאי.

והנה בשנים האחרונות חווינו שלשה מעמדים דומים שכולם ב'תזמון מקרי' התקיימו בשערי ירושלים: עצרת החצי מיליון בכ"ח שבט תשנ"ט, עצרת המיליון בר"ח אדר"ב תשע"ד, והעצרת הגדולה כעת. ראיתי, ואיני יודע כמה מוסמך המקור (אודה למי שיעדכנני בעניין) בשם הרב יורוביץ מירושלים, שאמר שמקובל בידו שיהיו שלשה כאלו מעמדים, בראשון לא יבקשו על הגאולה, וגם בשני לא, ובשלישי כן, ואז תגיע הגאולה. אז הנה במהלך המעמד הואילו להכניס איזה חצי מילה על הנושא הזה, וגם לכך נתייחס בהמשך הדברים.

התפלל שהשי"ת יפר הגזירה להמית בנו, לכן יכל לומר שישוב עמו

וה'פנים יפות' מבאר נשתחווה ונתפלל שהשי"ת יפר הגזירה, ודומה לזה לשון רבינו משה אלשיך זצ"ל 'ונשובה' אולי יוחנן השם ויתרצה כמו שאמר כה יהיה זרעך.

אמר 'ונשובה' על תנאי

הכתב והקבלה: כתב שאין ביד אברהם שקר אם נשתחווה אז נשוב אליכם והוי תנאי⁸ כלומר אם לא נשתחווה לא נשוב רק אני לבדי אחר העקדה ולא רצה לפרש שיחתו להם פן יפריעו לו.

***

יקרים מפז / הרב פנחס זלצמן, ראש כולל ש"ס 'זרע שמשון' באסטאן, ביתר עילית

י"ח) "על הנער ועל אמתך", הגיע הזמן לוותר עליהם.

"וַיֹּאמֶר אֶל-לֵהִים.. אֵל יִרְעָ בְּעֵינַיִךְ עַל הַנֶּעֶר וְעַל אִמָּתְךָ.. כִּי בִיצָחָק יִקְרָא לְךָ זֶרַע" (כא יב)

עם ישראל כולו עומד תחת הרושם של המעמד הנשגב בשערי עיר הקודש ירושלים, כאשר מאות אלפי יהודים ואולי אף מליון ויותר, צעקו בפה אחד 'השם הוא הא-להים', ורק לו ולתורתו הקדושה אנו נאמנים. פלאי פלאים וקידוש השם של ממש.

אפשר להתייחס לאירוע הזה, כמו אל עוד אירוע מתוך הרבה אירועים

⁸ כעין זה כבר בקמאי, דבפירוש חיים פלטיאל זצ"ל כותב: נשתחווה ונשובה. תימה וכי היה משקר חס ושלום אלא הכי פירושו בתמיה אמר להם וכי סבורים אתם שלא נעשה רק השתחווה ונשוב מיד אין הדברים כן, ולכן הבין יצחק קצת ואמר איה השה לעולה עכ"ל.

מגימטריאות, והזוהר הקדוש כותב שמי שלא מאמין בגימטריאות הרי הוא **כופר בחלק מחלקי התורה**, אלא שגימטריה היא סמך ולא מקור.

אז לפי דרכנו נמשיך הלאה. מי עומדת כיום בראש החזית של הערב רב נגד לומדי התורה בארץ הקודש? מי לא מרפה לרגע אחד מהמלחמה הזו, כולם יודעים לענות שזו היועצת המשפטית לממשלה. אז הבה נשים לב לגימטריה הבאה, ומחוסר ברירה נזכיר את שמה המלא: **'גלי בהרב מיארה' = 'כח לילית'**, או: **'זוהי לילית'**, ונשים לב שזו אשה דווקא, ואכמ"ל. (כמובן שאין הכוונה שצריך לעשות משהו בפועל, וכאמור בדברי הרמח"ל שרק הקב"ה יטפל בזה).

ומה קורה רגע אחרי העצרת הענקית, כאשר למעלה משש מאות אלף איש מתכנסים בדיוק בשערי ירושלים, שכאמור זה יבטל את הכח של הסט"א? לפתע פתאום, תוך יום, המערכת המסואבת של היועמ"ש והפצ"ר מתחילה להתגלות במלוא קלונה ובושתה. כאשר חז"ל הק' אומרים במפורש שזה יקרה וכפי שכבר העתקנו דבריהם בגליון הזה עשרות פעמים: **'אין בן דוד בא עד שיכלו שופטים ושוטרים הרעים מישראל'** (שבת קלט, א. וסנהדרין צח), לא כתוב 'דיינים' כלשון חז"ל בכל מקום, אלא **'שופטים'** כי ככה יקראו להם ב2025 כשזה יקרה. ורק כדי להמתיק נוסיף עוד גימטריה: **יועמ"ש פצ"ר = השוטר הרע** (עה"כ). וכך, בדיוק רגע אחרי התכנסות שש מאות אלף יהודים

ראשית נפתח בדבר מופלא מדברי הרמח"ל שמשתלב באופן נפלא עם הנזכר לעיל. על הפסוק **'בְּקִרְבְּךָ קָדוֹשׁ וְלֹא אָבוֹא בְּעִיר'** (הושע יא ט), אומרים חז"ל בתענית ה, א: 'נשבע הקדוש ברוך שלא יבוא בירושלים של מעלה, עד שיבוא בירושלים של מטה'.

מבאר הרמח"ל בספרו 'תיקונים חדשים' (שכבר אמרנו שמדובר בספר פלאי שכל המעיין בו ימצא תיאור מדויק של המצב שלנו כעת, והרמח"ל עצמו אומר בפירוש שם שעל ידי הלימוד בספרו יזרזו את הגאולה. שווה לכל אחד ללמוד, יש עם ביאור לשפה המדוברת) את העניין הבא בתמצית: בזמן שכתוב 'ביום צרה צר כחכה' (משלי כד, י) שבזמן ההוא אין כח לצדיק להכנס אל השכינה, וזהו הסוד בפסוק **'בקרובך קדוש ולא אבוא בעיר'**, שהקדוש ברוך הוא שורה בתוך בני ישראל, אבל הצדיק צריך להתחבא מפני 'לילית' הרשעה שלא להראות בפניה, ורק הקדוש ברוך הוא יקום לפניה להלחם בה ולחזק את השכינה. כלומר, **הכח של הסטרא אחרא בחלק הנקבה ששמה 'לילית', הוא המפריע לשכינה להכנס אל העיר ירושלים של מטה**.

מי היא אותה סט"א בימינו? אז ראשית כבר ביארנו פעמים רבות שהכל מתלבש בתוך העולם שלנו, ובכדי לענות על שאלה זו, נזדקק שוב לגימטריאות. ולכל אלו הצוחקים, נא עיינו בדברי חז"ל במדרש קרח (יח אות כא) ותראו כמה דרשות שדורשים חז"ל להלכה

המדויק הזה צפו חז"ל הק' באומרם 'אין בן דוד בא עד שיתייאשו מן הגאולה', כל זה קורה פה מול העיניים שלנו ב2025.

ומכאן לפרשתינו. כידוע, זכותו של ישמעאל בארץ ישראל, לפי מה שמלמדים אותנו חז"ל, היא זכות ברית המילה שנימול בגיל שלש עשרה. והזוהר הקדוש בפרשת וארא, מתאונן על אותו רגע שאברהם אבינו אמר 'לו ישמעאל יחיה לפניך', נעתיק חלק מלשונו: "ווי על דא, ווי על ההוא זמנא דאולידת הגר לישמעאל. א"ל רבי יוסי אמאי והא (שרה) אולידת לבתר והוה לה ברא גזעא קדישא. א"ל את חמי ואנא חמינא, והכי שמענא מפומוי דר"ש מלה ובכינא. ווי על ההוא זמנא, דבגין דשרה אתעכבת כתיב (שם טז) ותאמר שרי אל אברם וגו' בא נא אל שפחתי וגו', ועל דא קיימא שעתא להגר למירת לשרה גבירתה והוה לה ברא מאברהם, ואברהם אמר 'לו ישמעאל יחיה לפניך', ואף על גב דקודשא בריך הוא הוה מבשר ליה על יצחק אתדבק אברהם בישמעאל עד דקודשא בריך הוא אתיב ליה ולישמעאל שמעתיד וגו', לבתר אתגזר ועאל בקיימא קדישא עד לא יפוק יצחק לעלמא. ותא חזי ארבע מאה שנין קיימא ההוא ממנא דבני ישמעאל ובעא קמי קודשא בריך הוא, א"ל מאן דאתגזר אית ליה חולקא בשמך, א"ל אין, א"ל והא ישמעאל דאתגזר (ולא עוד אלא דאתגזר בר תליסר שנין), אמאי לית ליה חולקא בך כמו יצחק. א"ל דא

בשערי ירושלים, מתחיל כילוי השופטים הרעים מישראל.

(רק להעיר, המושג הזה שבסמיכות לזמן הגאולה יהיו יהודים שילחמו באינטרסים של עם ישראל, ויהיו מוכנים להשפיל ולבזות את כבוד ישראל בעיני העמים כפי שנעשה, מבואר בפירוש בפסוק בנביא זכריה (יד, יד): 'וְגַם יְהוּדָה תִּלָּחֵם בִּירוּשָׁלַם').

מי שחושב שהכל זה סתם צירוף מקרים, הרי הוא בגדר סותם עיניו מלהביט באמיתות דברי תורתנו הקדושה. וכאן ארצה להעיר בהמשך להנ"ל. רבים וטובים ואני הקטן ביניהם, ניסו לעורר את הגורמים המוסמכים שהפיקו את העצרת, לנצל את המומנטום האדיר ולבקש במעמד רבבות אלפי ישראל את שלשת הדברים שחז"ל אומרים שבהם תלויה הגאולה, והן אמנם אמרו איזה משהו במהלך העצרת, אך בכעין חצי פה. וכל כך למה, כי מה אנחנו משיחיים? מה פתאום? אנחנו אנשי תכלית ולא אנשי דמיון. וגם בכותרות העיתונים ובפרשנויות על הצלחת העצרת, הנקודה שחוזרת על עצמה היא שהנה עכשיו אחרי העצרת יוכלו בחורי הישיבות לשקוד על תלמודם לאורך ימים ושנים טובות, מילה אחת על כך שאולי מתוך זה נזכה לגאולה השלימה? נאדה, כלום, גאר נישט. והרי כל אחד מהמארגנים אומר גם הוא בכל יום 'את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח', האם זה לא אמור לקרות באיזה שהוא שלב? אבל כבר אמרנו שאין מה להיבהל, כי גם את המצב

ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד, ברוך ה' לעולם אמן ואמן."

שמה י"ל בהמשך לזה, שזו כוונת מאמר הקב"ה לאברהם אבינו בפרשתינו 'אל ירע בעיניך על הנער ועל אמתך', כלומר: 'הגיע הזמן שתוותר על ישמעאל והגר', הגיע הזמן שהכל ידעו שרק 'כי ביצחק יקרא לך זרע'. ולפי דרכינו להסמיק בגימטריאות, הנה תיבות 'הנער - אמתך' עולות בגימטריא: **תשפ"ו**. אולי אכן בשנה הזו יחליט אברהם אבינו 'לוותר' על ישמעאל ואז נחזור אנחנו אל בית אלוקינו. ונסמיק לזה גימטריה נוספת, בפרשת לך לך אומר הקב"ה לאברהם אבינו 'ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם', ודרשו חז"ל שהראהו הקב"ה לאברהם אבינו את כל הגליות, אז הנה תיבות **'יָדַע תִּדַּע פִּי גֵר' = התשפ"ו**. כלומר שעד לשנה זו עם ישראל יהיה גר בגלויות אך מכאן ואילך תסתיים הגלות. הלוואי.

אשוב ואומר, אני לא מייצג את המשיח ואני אפילו לא דובר שלו, אבל אני כן יהודי שמאמין בדברי חז"ל הקדושים ומשתדל לראות ולהבין את מה שהם כתבו, והם בוודאי ידעו את כל אשר נעשה וייעשה. אז נשוב ונאמר, אין מה לעשות, **הפתרון הוא לא חוק חדש, וגם לא מכסות ויעדים, ואפילו לא בחירות שיהיו בהם חמישים נציגים ליהדות החרדית**, הפתרון שהקב"ה מתכנן בשבילנו הוא משהו אחד הרבה יותר גדול: **מלכות שמים מלכות בית דוד ובניין בית המקדש**. וכל זמן שזה לא קרה יש לקב"ה

אתגזר כדקא יאות וכתיקונוי ודא לאו הכי, ולא עוד אלא דאלין מתדבקין בי כדקא יאות לתמניא יומין, ואלין רחיקין מני עד כמה ימים. א"ל ועם כל דא כיון דאתגזר לא יהא ליה אגר טב בגיניה? ווי על ההוא זמנא דאתיליד ישמעאל בעלמא ואתגזר, מה עבד קודשא בריך הוא ארחיק להו לבני ישמעאל מדבקותא דלעילא ויהב להו חולקא לתתא בארעא קדישא בגין ההוא גזירו דבהון, **וזמינן בני ישמעאל למשלט בארעא קדישא כד איהי ריקניא מכלא זמנא סגי** כמה דגזירו דלהון בריקניא בלא שלימו (היינו שהם מלים ולא פורעים), **ואינון יעכבון להון לבנ"י לאתבא לדוכתייהו עד דישתלים ההוא זכותא דבני ישמעאל**. וכדין יתער קודשא בריך הוא עלייהו, הדא הוא דכתיב (ישעיה לד) כי זבח לה' בבצרה וגו', ולבתר דא מה כתיב לאחוז בכנפות הארץ וגו', וישיצי לבני ישמעאל מינה ויתבר כל חילין דלעילא, ולא ישתאר חילא לעילא על עמא דעלמא אלא חילא דישראל בלחודוי, הדא הוא דכתיב (תהלים קכא) ה' צלך על ירך ימינך, בגין דשמה קדישא בימינא ואורייתא בימינא ועל דא בימינא תליא כולא, ותנינן דבעי **לזקפא ימינא על שמאלא** כמה דאוקמוה דכתיב (דברים לג) מימינו אש דת למו. ובזמנא דאתי (תהלים ס) הושיעה ימינך וענני, ובההוא זמנא כתיב (צפניה ג) כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרא כלם בשם ה' ולעבדו שכם אחד, וכתיב (זכריה יד)

ממשמעות הפסוקים נראה שזה קרה לכאוי' בט"ו חשון). "אמר רבי שמעון בן מנסיא: אין מראים סימן גאולה לישראל עד שיחזרו ויבקשו שלשתן", אז יש לנו תפקיד ברור ומוגדר בדיוק לדור שלנו, פשוט לפתוח את הפה ולבקש בפה מלא את הדברים האלו: "אחר ישובו בני ישראל וביקשו את ד' א-להיהם ואת דוד מלכם ופחדו אל ה' ואל טובו באחרית הימים".

הרבה דרכים להזכיר לנו שאנחנו בגלות, פעם זה קורונה פעם מלחמה ופעם גזירת הגיוס. הגיע הזמן להרים את המבט מהדברים הקטנים האלו, ולהתחיל להסתכל ולבקש משהו הרבה יותר גדול ואמיתי.

חז"ל הק' שראו הכל אומרים לנו מה עלינו לעשות בסוף הימים כדי שזה יקרה. על דברי רשב"י שעם ישראל מאס בשלשה דברים בימי רחבעם, במלכות שמים במלכות בית דוד ובניין בית המקדש (דרך אגב,

~~~~~

"נחשבה" – הגאון מורנו רבי יחיאל הלוי נוביק שליט"א רז"ב "דעת יוסף" אשדוד בס"ד נחשבה וירא תשפ"ה

נסיון העקידה – טוב לומר בכל יום

עיקר תפקיד האדם בעולם הזה הוא לעבוד [את בוראו] ולעמוד בנסיון, כלומר נסיונות החיים, כי המלחמה נמצאת אליו מן הצדדים, העוני מצד אחד והעושר מצד אחר, עד שנמצאת המלחמה פנים ואחור. ואם יהיה לבן חיל וינצח המלחמה מן הצדדים הוא יהיה האדם השלם אשר יזכה לידבק בבוראו ולאור באור החיים האמיתיים. – כדברים האלה כתב אדונינו בעל המסילת ישרים בתחילת ספרו. עי' שם.

המחשבה הרווחת – אומר מרן רבינו הגר"י לוינשטיין זכר צדיק וקדוש לברכה, משגיח דפוניבז' – היא, שכאשר האדם נמצא במצב של נסיון הרי מדת חסידות שיעמוד בזה, ואילו החיוב העיקרי הוא רק כאשר קל לאדם, ואין לו שום קושי לקיים את המצוה, אך מי מאתנו יודע שההיפך הוא הנכון, שכל עיקר התפקיד של האדם בעולמו הוא לעמוד בנסיון, כלומר החיוב לעבוד את בוראינו במצב של קושי הוא העיקר אצל האדם, ובדיוק לכך נוצר, מי זה היודע ידיעה פשוטה וברורה זו. שאל מרן המשגיח זצוק"ל.

ואם תאמר וכי מה כל כך גרוע אם לא יודעים. – והתשובה – שאם לא יודעים סימן שמוותרים ליצר, סימן שנכנעים.

הגע עצמך חייל נמצא בשדה הקרב והוא ישן לו ואינו יודע שהקרב כבר החל. היש צרה גדולה מזו, היתכן מצב גרוע מכך במצב מלחמה. והאם יתואר כשלון גדול יותר. הלא כשלון כזה יכול להדהד שנים... והמבין יבין.

אמנם האם לא כך הוא מצבינו אנו, ולא דווקא בארץ הקדש, כי אם כל אחד בתוך עצמו, אנחנו נמצאים בתוך המלחמה החזקה, בלא שיודעים אנו שמין דבר עלי'.

מי שלא נלחם כאשר נלחמים בו הרי הוא אבוד לגמרי. וכבר חוינו דברים מסוג זה...
אכן עסק ביש.

יכול אדם להסתובב בעולם הזה שנות מתושלח, ולא לדעת בכלל לשם מה הוא נמצא כאן ומה תפקידו העיקרי, ושהוא בכלל באמצע איזושהי מלחמה.

ומה העצה להגביר את המודעות לכך?

"טוב" לומר בכל יום פרשת העקדה, – כתב השלחן ערוך אורח חיים סימן א, – מדוע? ומהו ה"טוב" הצפון בזה?

שני טעמים לזה בפוסקים. האחד לעורר הזכות דעקידת יצחק, והשני להזכיר לאדם מה תפקידו בעולם – שלימות בעבודת השם.

ועכשיו, קצת התבוננות בפרשת העקדה – **אומר המשגיח** – העקדה בעצמה היתה נסיון גדול מאד. קודם כל מפני שהדבר הוא נגד טבע האדם, להעלות בנו לעולה על גבי המזבח, וזה לבד כבר היה נסיון מספיק גדול.

מספיק אמרנו? לא ולא. כפי הנראה שזה עדיין לא הספיק. חז"ל מספרים על השטן שבא לאברהם אבינו ואמר לו, סבא, נטרפה עליך דעתך, הרי למחר יתבע אותך הקב"ה על רציחה, אמר לו אברהם אבינו, על מנת כן. הנה לכם שעצם העקדה לא היה השיא של הנסיון. היו עוד תוספות – דברי השטן.

ואולי עכשיו זה כבר מספיק – כנראה שעדיין לא.

בא אצל יצחק וכו', עשה אבנים, עשה נהר, עד שהתפלל אברהם **כי באו מים עד נפש.** נסיונות נסיונות נסיונות. תוספות על הנסיון העקדה. צאו וראו עד היכן דברים מגיעים, באיזו רמה של נסיונות הקדוש ברוך הוא העמיד את אבותינו אברהם ויצחק... וכל כך למה, כי זה כל האדם לעבוד ולעמוד בנסיון. דברים כפשוטם וכהיותם. תפקיד האדם הוא לעמוד בנסיון. ואם אפשר להוסיף עוד נסיון מוסיפים.

ואמנם אחד ראינו שעמד כל ימיו בנסיון, היה זה המשגיח בעצמו. הוא נלחם עם עצמו, עם רצונותיו, ובכוחותיו החלושים. הוא נלחם כל הזמן, ויצא וידו על העליונה, כידוע.

רבותי, היה אומר ר' חצק'ל זיע"א, האם אפשר שלא ללמוד מוסר. הלא ר' ישראל אמר שכשם שאי אפשר ללכת בלא רגליים כך אי אפשר להפוך הטבע בלא מוסר.

אם יודעים שכל החיים נסיונות ושהתפקיד הוא לעמוד בהם, ושזה לא מדת חסידות רק עיקר הדין. אז מבינים שצריך ללמוד מוסר.

"טוב לומר פרשת העקדה." זה טוב... אם השו"ע אומר שזה טוב, אז אי אפשר לחלוק, כי כך ההלכה שזה טוב. ולמה זה באמת טוב, כי זה מלמד אותנו, את חובתינו בעולם, לקיים המצוות גם ובעיקר מתוך הקושי.

והנה התוספת של הנסיונות על הקושי הטבעי של העקדה, מפני שהיתה כאן מלחמה נוספת של היצה"ר שהוא מלאך רוחני. כך מסביר ר' חצק'ל.

ולכאורה התוספת של הנסיון הוא שהשטן בא לבלבל ולהפריע את הישוב הדעת. כי לעיתים קורה שאדם היה מסוגל לבצע את תפקידו אילו היו לו התנאים המתאימים, ואם דעתו היתה מיושבת עליו, אמנם החכמה היא לבצע דברים קשים כאשר יש בלבול. לעמוד בנסיון כאשר יש דברים שמפריעים את הישוב הדעת. כל החיים נסיונות. ומוסר יכול לעזור לזה.

שמעו פעם את ר' ישראל חוזר שש שעות בהתפעלות על הפסוק, וזכור את בוראך בימי בחורותיך. מושגים במוסר.

ולנו נראה שגם חצי שעה מוסר זה הרבה מידי...

ויש בנותן ענין להביא סיפור דומה ממקור ראשון, מה שכתב בספר גוילין ניצולין – הגאון והצדיק הנודע רבי יעקב שניידמן זצ"ל – מוסד וראש ישיבת תפארת ציון בבני ברק. וכך כתב בספרו הנ"ל עמוד רפב:

מקום אתי בזה להעלות עלי חרט לזכרון בספר, עובדא נפלאה מוסר השכל מהנהגתו בקודש של מרן רבנו אור ישראל זצוקללה"ה מפאלאנט ששמעתייה בימי עלומי מפיו של בעל העובדא זקן שקנה חכמה איש תם וישר ויר"א וסר מרע שכהן בקודש כסופר סת"ם מובהק ומומחה לרבים בעיר מעזריטש.

ומעשה שהיה כך היה: בנעוריו עבר דרך העיר ביאליסטוק והתאכסן באחד מבתי המלון בו שהה באותה עת רבינו הגרי"ם זצ"ל, שהגיע לחון את פניו של נגיד מפורסם למען התרימו לצורך דבר מצוה נכבד שנזדמן לידו.

בשעת לילה מאוחרת ניעור לפתע משנתו בשמעו קול ערב בוקע מהחדר הסמוך – קיר דק הבדיל בין שני חדרי האכסניא – החודר למעמקי הנפש ומזעזע את הרגש, נעימה שובה לבבות זו הלכה והתגברה בקול מעורר מתחנן ומזעיק כאחד, הצעיר דנן הצמיד את אזנו לקיר והוא שומע את מרן הגרי"ם זצ"ל חוזר ומשנן משך שעה ארוכה את המשנה באבות ד' כ"ח, רבי אלעזר הקפר אומר הקנאה והתאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם... רגשותיו הסוערים לא נתנוהו שוב לעצום עין ובקוצר רוח חיכה שיאיר היום ואז דפק בעדינות על פתח החדר הסמוך ונפשו בשאלתו לפשר התופעה המענינת דנן, כאומר תורה היא וללמוד אני צריך.

מרן הגרי"ם זצ"ל לא מנע את טובו מאותו שואל כענין ובענוותנותו השיב לו, אני מתכוון לבקר בביתו של אחד ממופלגי הנגידים בעיר, ולבקשו שיאיל להפריש לידי סכום נכבד לצרכי צדקה, וכדי שסגנון חיי השפע והרחבות השרוים במעונו לא יעשו רושם עלי, הקדמתי רפואה למכה על ידי התבוננות מעמיקה בתוכנה של המשנה דנן... עד כאן סיפורו האישי של מורינו הגאון והצדיק רבי יעקב שניידמן זצ"ל.

~~~~~

בומרג" – חץ מושחז שחוזר לאחוריו.

"בעין הסערה" – ליבת הסיפור.

תקציר של האירועים האחרונים:

שלומי ציער החל לעבוד על התוכנה שהגה, כרגע היא עוד בחיתולים, הוא עומד תחת הפיקוח של פרופ' הרברט שיין שהוא אחד מגדולי המתכנתים, הוא מאד סקפטי אם זו תוכנה שיש לה יכולות, שלומי אמנם בעל רעיונות אבל מעולם לא עשה ניסויים על גבי מכשירי על, היא נראית לו ילדותית, אבל ככל שעובר הזמן הוא מגלה את הצדדים החיוביים שלה, הוא משנה את דעתו.

עד לרגע שהגיעה התוכנה לחלק ההרצה, ברגע זה החלו הבעיות באגים רבים התגלו בתוכנה והיא כשלה פעם אחר פעם, הוא החל לחטוף נזיפות אין ספור מהפרופ' מה שהביא לדעיכת רוח היוצר של שלומי, כשנראה היה שאפסה כל תקווה החל שלומי לעמוד בפני הפרופ' בטענה שהוא מדכא את רוחו ובכך הוא גומז את הסיכויים שלו להצליח. רוברט שיין השתכנע שצריכים לתת לשלומי רוח גבית גם אם עדיין ההצלחות מועטות, כאשר שינה מאת הגישה התעודד שלומי ומרגע זה החלה ההצלחה.

לאחר אין ספור ניסיונות התוכנה הגיעה לחלק הסופי. מעתה עלינו לראות מה כוחה ולמה המוסד כל כך נאבק לקדם את התוכנה הזו.

צילה נאבקת על חיי אריאלה בתה הפעוטה בת השנתיים חלתה במחלה קשה מאד בכבד אם לא ישתילו לה אונה בריאה מאדם מתאים היא תשבוק חיים, יש תורם אחד מתאים אביה דודי שרמת ההתאמה שלו היא במאת האחוזים, אך אי אפשר לעשות את הניתוח רק ב"קליבלנד קליניק" שמתמחה במיוחד בהשתלות כבד, כדי להגיע למקום צריכים אשרה אמריקאית אך לדודי אין אפשרות כזו אחרי שנבדתה עליו עלילה שמאשימה אותו כבלדר של סמים קשים ביותר, איך עוקפים את המחסום הזה, לצילה יש רעיון והיא רוצה להציע אותו בפני שלמה לוי בעלה של סימה.

בפרק הנוכחי תהיה בס"ד התקדמות רבתי בבירור הנושא.

מיסטר אקס וואי ראש הדסק ישב בחדרו בודק מיילים, היו לו הרבה מיילים שנשלחו אליו מכל הפיקודים שלו, הוא עלעל בהם במהירות, עד שנקלע אליו מייל שגרם לו לפעור את עיניו, הכותרת הייתה "וורי אטנשן" (דחוף ביותר) משום מה לא הכיר את הכתובת, הוא התלבט מאד אם לפתוח אותו, הוא כיום חשדן ביותר ומשתדל לשמור על עצמו ולא מתפתה לפתוח מיילים לא ידועים, אבל הפעם הכותרת גירתה את דמיונו.

"לפתוח או לא לפתוח?" שאל את עצמו אלף פעמים

ידיו נעו על העכבר בהתלבטות יתר, לבסוף החליט להעביר את זה למחשב של אחותו פאולה איתה שמר קשרים ברמה מסוימת, היא מעורבת עם כל העניינים שלו, הקשר היחידי שיש לה עמו זה בנושאי הדסק היא תפתח את המייל, עצם זה שהוא מתכתב איתה אחת לחודש זה דבר גדול, כאדם שמאוהב בעצמו הוא לא יכול לפתח יחסי אנוש עם אף אדם רק יחסי עובד ומעביד קיימים אצלו.

ליתר ביטחון החליט לצלצל אליה ולהזהיר אותה לא לשלוח דרך המייל החשוד שום תגובה רק דרך הטלפון.

נוהלי הזהירות שנקט מנעו ממנו הרבה סיבוכים, עתה החליט לנצל את ההסדר.

הוא הרים טלפון אל אחותו ושאל בנימוסיות את אחותו לשלומה, לאחר מיכן סיפר לה שהגיע אליו מייל זר שנכתב עליו שהוא דחוף ביותר, בדך כלל הוא משמיד מיילים זרים בלי לפתוח אותם, אך הפעם יש לו איזו אינטואיציה שזה אכן מכתב חשוב, אבל מנוהלי ביטחון הוא לא יפתח את המייל אלא ישלח אותו אליה, במידה וזה משהו חשוב עליה לענות לו לטלפון האישי שלו שמורכב עליו מערבלי שיחות.

פאולה נכנסה למייל שלה ופתחה את המייל, היא קראה את המייל ועיניה נפערו בתימהון רב למרות שלא הבינה את משמעות הדברים קלטה שמדובר בעסק פלילי ביותר, היא ידעה שאחיה הוא יענער יענער (באידיש יש לזה עוד כינוי א'סחורה מיט לאקשין הכוונה לאדם שאינו הגון) אבל זה לא העסק שלה, היא לא מחנכת את אחיה למרות שכאב לה עליו שהוא מדרדר יותר ויותר בנושאים קרימינליים (פשיעה) המכתב הזה הוא מסוג המכתבים שמסווגים למקצוע שלו.

היא הרימה טלפון לאחיה וסיפרה לו על תוכן המכתב, ראש הדסק היה בהלם מוחלט, לקבל מכתב כזה? זה הדבר האחרון שציפה לו.

"לשלוח לך את המכתב?" שואלת אותו פאולה.

"לא אל תשלחי, אני מגיע אליך".

"אתה רציני?! אתה מתכוון לקחת מטוס ולטוס 7 שעות רצופות עד אלי, רק בשביל לקרוא מייל אחד?"

"יש לך איזה רעיון אחר?"

"מה אתה כל כך דואג אם אשלח את המכתב אליך ואתה תקרא אותו, בלי שתצטרך לצאת למסע ארוך כל כך עם כל הביורוקרטיה סביב כרטיס מהיר?"

"ראשית יש לי את הסיבות שלי שאני לא מעוניין לקלוט את המייל במחשב שלי. ולגבי הסרבול, יש לי דרך מהירה איך להגיע אליך, בלי לפרט איך אני עושה זאת".

"אבל אולי אקריא לך את המכתב? איש לא ידע מה שמעת בשל מערבול השיחות שיש לך".

"לא תמיד ניתן לסמוך על המערבול כבר היו דליפות"

"אז אולי תפתח לך חשבון במחשב נייד שלא מחובר לרשת שלך, זה יותר מהיר וזריז ובטיחותי בשבילך"

"נתת לי רעיון, יש לי בעצם מחשב ישן מאד שלא מחבר לרשת המחשבים שלנו בעבר זה שימש אותי לפאן (בידור) תשלחי את המייל לשם, משם אקרא את המייל".

ראש הדסק היה טרוד במחשבותיו, האם זה יתכן מה שקורה כעת איתו? אולי זה תרגיל של גוף עוין? החיים שלו כמנהל סינדיקט פשע עשו אותו פראנואיד מושלם (חשדן יתר) כל אחד היה אצלו חשוד כעוקב אחריו, אלמלי קאבל ג'ייקובס שהיה המאזן שלו לא יכול היה לשרוד. אבל כרגע קאבל טרוד בסדרת הקרנות קשה להסרת סרטן הערמונית מגופו, כעת אינו מסוגל לסייע לו בשום פרט. לא נותרה לו הברירה רק לנהל בעצמו את החיים.

פאולה שלחה את המייל למחשב הישן שלו, לאחר עשר דקות נכנס למחשב הישן שלו שכבר חרק ובלוי מרוב יושן, הוא פתח את המייל וקרא את המייל המשוונה.

"לכב' ראש הדסק.

נא לא להיבהל, זה אני שלומי ציער, אני נמצא בתל אביב, ברחתי מהחוטפים ומתחבא באיזה חור בתל אביב, אני מפחד לכתוב את האדרס (כתובת) שלי שמא יעלו עלי. רציתי להתנצל על כל מה שקרה לי, נחטפתי על ידי אנשים שקרובים לחמי הרשע לוקה, הוא החליט לענות אותי כדי שאתן גט לאשתי (בתו) אני לא רציתי לתת גט מכמה סיבות, לא כאן המקום לפרט, לכן החזיק אותי בחוזקה עד עכשיו, שלשום קרה הנס הגדול, הם הוציאו אותי עם רכב כדי להעביר אותי למקום חדש, בדרך קרתה תאונה, הרכב התנגש בגדר הפרדה, הרכב התרסק, שניים משומרי ראשי נהרגו והיתר נפצעו, אני היחידי שיצאתי ללא כל פגע, כשהמשטרה הגיעה לחקור את הנסיבות מלווה ברכב הצלה שבא לבדוק אם יש את מי להציל, נוצר בלגן גדול, ניצלתי את המצב ונמלטתי כל עוד רוחי בנפשי, הצלחתי להשיג עמדת מחשב ומשם שלחתי לך אות חיים, פחדתי לפתוח את המייל שלי, אין לי משג אם הם לא השתלטו על החשבון ההוא לכן פתחתי חשבון עלום שם כדי לדווח לך על הבריחה שלי, אני מפחד להישאר בארץ, האנשים של לוקה הם מסוכנים, הם לא יניחו לי עד שלא אתן גט לאשתי, אני מבקש שתשלח כמה מהחברה שלך להוציא אותי מהארץ ולהבריח אותי לאיזה מקום נסתר. אעקוב מדי יומיים שלושה אם שלחת לי מייל בחזרה, אשמח אם תעינה לבקשתי.

בתודה מראש שלומי".

ראש הדסק שפסף את עיניו, מה כאן הסיפור? האם יש בזה אחוז אחד של אמת? הוא לא יודע להחליט, הוא חושש שיש כאן סוג של תרמית. הוא מחזיק את ידו על העכבר ומתלבט לשלוח את המכתב לספאם (סוג של זבל) או להותיר אותו במקומו.

***

לאחר ששלמה לוי קיבל הדרכה טובה מהרב מרגוליס איך להתנהג עם נעמה, חזר לבית עם הרגשה טובה מאד, כבר זמן רב לא חש שיש לו דרך מציאותית איך הם ממשיכים בסוגיא הסבוכה. הוא שוחח עם אשתו על הנושא ואף היא הביעה שביעות רצון מלאה מהפתרון, עתה על שלמה להיענות לבקשת משפחת סטוויצקי ולהיכנס לעומק הקורה בבעייתם.

הוא הרים טלפון לדודי וקבע פגישה עם הזוג בביתם כבר ליום המחר בשעה 9:00 שלמה הוא דיין מאד, בשעה המיועדת כבר היה בביתם, לאחר טעימה כל שהיא נפנה לשמוע מה בפיהם.

דודי התחיל את השיחה, הוא סיפר על האסון הגדול שנחת עליהם כאשר נודע להם כי הילדה הפעוטה שלהם אריאלה חלתה במחלה ממאירה בכבד, היא זקוקה בדחיפות להשתלה שתציל את חייה, הם עשו בירור מקיף, איזה בית חולים מתאים לכך, כל המבדקים העלו כי רק בית החולים "קליבלנד קליניק" המתאים ביותר.

עתה היו צריכים לברר מי המתנדב המתאים לכך. בחסדי שמים היו כמה מתנדבים שמוכנים היו לתרום אונה בריאה משלהם, אבל התברר להם שהם זקוקים להתאמה מלאה במאת האחוזים, כל המועמדים נבדקו ומלבדו אין איש שמתאים ברמה מלאה. אלא שצרה צרורה ניחתה עליהם עקב עלילה שפילה שנטוותה על ידי אדם מושחת ששנא אותו נאסר עליו לדרך על אדמת ארה"ב.

בצר להם ניסו את מי שהכי מתאים, היה אמנם את אחיו נחומי שהתאים מאד, למעלה משבעים אחוז, הוא נסע למקום והשתילו אונה משלו, אבל זה לא כל כך התאים 75 אחוז זה לא מאה, הגוף דוחה את ההשתלה, ניתנים לה אמנם הרבה תרופות דוחי נוגדנים, אבל המצב לא הכי שפיר, מיום ליום מתברר שהכבד לא מתפקד, הם לא יוכלו להסתמך על השתלה ההיא זמן רב, חייבים אותו כתורם, רק לו יש התאמה במאת האחוזים, השאלה איך עושים זאת?

שלמה מקשיב במלוא תשומת הלב, הוא מבין שאין לו כרגע מה לשאול אותו למה הוא מתכוון, כי לא מראים לטיפש חצי עבודה. וכי מה יכולים הם לצפות ממנו? להיות הוא התורם? או אולי שיפתור להם את בעיית היציאה לחו"ל? שתי האופציות הללו נראות בלתי סבירות לחלוטין.

דודי חש ששלמה לא מבין מה רוצים ממנו רק ששותק כי הוא מחכה להבהרות נוספות, גם דודי עצמו אינו יודע בשביל מה רצתה צילה להיפגש עם שלמה, אבל רצונה הוא כבודה, הוא עשה את מה שביקשה ממנו לעשות אפילו שאינו מבין לרגע מה היא רוצה ממנו.

צילה פנה לדודי וביקשה ממנו שיבקש משלמה לתת לה את רשות הדיבור, יש לה מה להוסיף על מה שנאמר עד עתה.

"אין כבודו של איש לדבר עם אשה, אני יודעת זאת ולפיכך באתי בנוכחות בעלי, רציתי להרחיב על מה שסיפר לך בעלי, מעבר למה שאמר הוא לא יודע כי לא דיברתי עמו, הנושא בעצמו היה עד עתה מעורפל אצלי ולא היה על מה לדבר, עתה אני חשה שאני יודעת מה בעצם אני רוצה ויש לתוכנית שלי יותר ידיים ורגליים מאיפה פעם.
 "הבה נשמע מה רצונך לומר".

"ובכן הסיפור מצטייר בעיני כך, יש אדם בשם שלומי ציער שלדאבוני הרב הוא אויב מר של בעלי, עוד בהיותם בחורי ישיבה עברו ביניהם כעסים ואי הבנות, עד שזה עבר כל גבול, בעיקר מצדו של שלומי שבאותו זמן היה שמו שלום צימר, השם הוחלף כשנישא לאחת מארה"ב, מאיזו סיבה שהיא החליף את שמו לשלומי ציער, כל עוד לא ראה את דודי בבית הכנסת בו התפלל נשכחה ממנו השנאה, אבל ברגע שזיהה את דודי התלקחה השנאה מחדש ומאז קידש עליו מלחמה בכל דרך, המטרה קידשה אצלו את כל האמצעים.

בדרך כלל שהיא הצליח להפיק סרטון שנראה מוצלח ביותר, כנראה שעשה זאת בעזרת תוכנת פוטושופ אמנותית בעזרתו הצליח להעליל על דודי שהוא משמש כבלדר סמים מהסוג הקשה ביותר LSD דבר שעליו דנים למאסר עולם או לכל הפחות 20 שנה בכלא בתנאים קשים ביותר. הם לא הסתמכו רק על הסרטון כי זו אינה ראיה חזקה מדי, יכול להיות שזה מפוברק, הם נבנו בעיקר על עדות של שני עדי שקר שנשכרו על ידי אותו שלומי, זה גרם ששפטו אותו שלא בפניו למאסר, הנס הגדול שדודי כבר לא היה במקום כנראה שאין על זה הסכם הסגרה ולכן לא עשו לו כאן בארץ מאומה, אבל אם ידרוך באדמת ארה"ב הוא אבוד, ברגע שייתפס הוא נזרק לכלא בלי כל מענה.

"מה אני יכול לעשות בעניין? מביע שלמה את השתוממותו.

"אני חושבת שהרבה מאד". עונה צילה בשיא הרצינות.

"אני?!?!" שלמה כמעט רוצה לפרוץ בצחוק האם האשה הזו מטורפת לחלוטין?

"כן יש לי ידיעות מאיזה מקום מוסמך [איני יכולה לספר מניין לי זאת], אבל אני יודעת בבירור, שיש לך קשר עם המוסד, אני מבקשת ממך לרתום את המוסד לנושא, כדי לגרום לאותו שלומי לחזור בו מכל הסיפור, אני מאמינה שתמצאו דרכים איך להביא להודאתו כי הוא זה ששכר עדי שקר והוא זה שעשה את הסרטון ואין לבעלי כל קשר עם העניין.

אם תצליח לרתום אותם לתוך העניין, נוכל להפריך את עלילת הדם המרושעת ובכך לגרום לדיון חוזר בעניין, לדעתי יש סיכוי מירבי לטהר את שמו של בעלי ובכך נסיר את טבעת המצור עליו, בזה יתאפשר לו להיכנס לארה"ב כדי לעבור את הניתוח להשתלת אונה בריאה מהכבד שלו, בכך נוכל להציל את חיי אריאלה, דודי הוא התורם היחיד שניתן להשיג, בלעדיו אריאלה עלולה למות תוך חודשים ספורים".

שלמה השתומם לשמוע את התוכנית המטורפת של צילה, הוא כמעט נד בראשו בצער על שנטרפה עליה דעתה מרוב צער. יש לה בעיה אישית שצריכה עזרה מגופים רבניים, ומה בכלל היא רוצה ממנו, הוא אינו קשור למוסד בשום פרט, מלבד איזו תקופה קצרה ולא ברוכה בה שירת במוסד תקופה שהוא מצטער עליה בכל יום.

ונניח שהוא באמת חבר במוסד, למה שלמוסד יהיה עניין להיכנס לסיפור שלה מה זה שייך אליהם? המוסד מתעסק בדברים שמאיימים ומסכנים את המדינה ולא בבעיות פרטיות, ונניח שיש סיכוי לערב אותם, איך היא חושבת שיוכלו לגרום להודאתו של השונא המוצהר של דודי באשמות הללו, כל התוכנית שלה נראית חלומות באספמיה.

אבל צילה אינה נואשת, היא יושבת וכתבה לו בעט את כל פרטי התוכנית, לאחר מיכן יושבת לקרוא זאת שלוש פעמים כדי לבדוק שלא טעתה בשום פרט, רק לאחר מיכן הגישה לו אותה בכתב צפוף שהתפרס על כמעט שלושה דפים.

שלמה נטל את הדפים מהשולחן וקרא אותם בתשומת לב, הוא היה המום מהדברים שכתבה, ניכר היה עליה שיש לה ראש על הכתפיים, צילה היא גאון מטורף לכל הדעות כשהגתה את התוכנית ידעה מה היא רוצה מעצמה. היא הבינה היטב ששלמה הוא לא האיש שיעשה עבורה את זה, אבל שלמה יהיה איש הקשר עם זכריה תנעמי שעבד איתו בצוותא בעת שגויס למוסד.

מאיפה היא בכלל יודעת מאותו זכריה תנעמי? התפלא שלמה, אבל נראה שצילה יודעת יותר דברים ממה שחשב. היא אכן בחרה באדם חזק מאד בתוך המוסד, זכריה תנעמי התקדם מאד בשירות המוסד, הוא שימש כסגן ראש המוסד לאחר שסילק את כל יריביו, היו לו סמכויות כמעט שוות לראש המוסד יואב בר, אבל התוכנית שלה עוד לא מובנת לו, מה למוסד עם המאבק של דודי ושלומי? איך היא חושבת לערב את המוסד בעניין?

כאן בא הדף האחרון שכתבה כדי להבהיר את כל התמיהות, היא הביאה הוכחות חזקות ביותר ששלומי שולט בהרבה סודות של הסינדיקט, 19 החודשים שעשה שם הביאו לו ידע עצום על הסודות האפלים של ראש הדסק, יתכן מאד שהוא אף עלה על זהותו, אם כי זה רק בגדר ניחוש, אבל צילה יצאה עם הנחות חזקות ודי מבוססות ששלומי הצליח לעלות על הרבה דברים, כאדם שיוזע לרחרח בכל מקום ולהגיע אל כל הקנוניות שרק ניתן להעלות על הדעת.

בכל מקום שלומי נמצא הוא קולט לפני כולם מה מתרחש, סביר מאד להניח ששלומי עלה על הרבה סודות של הסינדיקט, אם יתפסו אותו יוכלו להוציא ממנו את הסודות של ארגון הפשע, זה כבר משהו אחר בכלל וכדאי להשקיע בכך, על שלמה להציג את הנושא רק מהפן הזה, בלי לערב את הנושא של דודי, כשלומי כבר יהיה בידיים של המוסד, היא תבקש שישבו גם על הנושא שלו עם דודי, אם יצליחו לשבור אותו הוא יודה בכל הפשעים שעשה לדודי, דרך זה יש כבר עם מה לגשת למערכת המשפטית של ארה"ב כדי להמתיק את דינו של דודי.

שלמה שמע את הרעיון, אם בתחילה ביטל אותו מכל וכל אך ככל שהתעמק בעניין ראה שצילה יודעת מה היא שחה, שלומי הוא אכן טרף שמן מאד, אם ילכדו אותו יש סיכוי למגר אחת ולתמיד את הסינדיקט ומי יודע אם דרכו לא יתגברו גם על המאפיה הישראלית.

הוא החל להסתובב בסלון הלך ושוב מעמיק במחשבתו, האם יש לו את היכולת לרתום את המוסד להיכנס למבצע משונה זה. אם יצליח לעניין את חברו זכריה תנעמי בתוכנית

של צילה יש על מה לדבר, לזכריה יש את הכוחות להזיז עניינים. אבל קודם כל צריכים לפשט את התוכנית שתהיה ברת יישום.

הוא ביקש מדודי וצילה שיניחו לו מספר ימים עד שיעבד איזו תוכנית ריאלית, אין צורך להתקשר אליו, הוא עצמו ירים טלפון לדודי ברגע שיהיה לו את הכיוון.

שבוע שלם עבר, שלמה לוי חפר בנושא בכל רגע פנוי, העיסוק בזה גם הביא לו "ריפוי בעיסוק" המתח בבית סביב נעמה ירד כמעט לחלוטין, נוצרה אורה רגועה, שיחות לא מלחיצות שגרמו לנעמה להבין שההורים רוצים רק את טובתה, היא הסכימה לוותר על הטלפון שלא הביא לה שום תועלת רק צרות צרורות, כדי לשבור את התאוה הסכימה ששלושה חודשים לא תיגע באף מכשיר ואם תצטרך להתקשר תטלפן מנייח.

לאחר שבוע מצא שלמה את הדרך איך לעניין את זכריה, הוא ניצל מפגש בחתונה של ידיד משותף וברגע של פנאי ורוגע רמז לו שיש לו איזו שיחה דחופה מאד.

זכריה הכיר את שלמה וידע שאם יש לו שיחה דחופה היא אכן דחופה, הם סיכמו ביניהם להיפגש בחדר במלון קינג דיוויד, כעבור שבוע מצא זכריה את הזמן בשבילו, הם ישבו בחדר מוגף כדי שאיש לא יוכל לצותת.

לאחר השלמת כל תנאי הבטיחות נתן זכריה לשלמה את רשות הדיבור, שלמה דיבר בקול שקט מאד וברהיטות, לאחר שדש בזה כל כך הרבה פעמים עיבד את התוכנית בצורה ברורה ביותר, במשך שעה וחצי הרצה בפניו את פרטי התוכנית.

תנעמי שמע את התוכנית לא פחות מחמש פעמים, בשלושת הפעמים הראשונות הוא שתק ונתן לשלמה להרצות את הדברים עד הסוף, רק בפעם הרביעית וחמישית התקיף את התוכנית אבל בביקורת בונה ולא הרסנית, הוא רצה להבין לאן הוא חותר, לאחר שהדברים התבהרו לו היטב הסכים שיש כאן תוכנית חזקה איך לשבור את הסינדיקט שמעורב בהרבה פשעים בארץ.

תוך שבועיים גובשו שתי חוליות מטובי האנשים של המוסד שהיו מאד קשובים לזכריה, בראשם העמיד שני מפקדים שהיו מומחים בביצוע כאלו תוכניות, הם יצאו למקום בדוך מאד עקיפה, כדי שאיש לא יעלה על המסלול שלהם.

הם יצאו תחילה לגרמניה משם טסו לקנדה ומשם לנוי יורק רק לבסוף יצאו בטיסה ללוס אנג'לס. הם היו מפוזרים בכמה טיסות כדי שלא יחברו בין הדמויות, לאחר שהתמקמו במלון "ווסטין לונג ביץ'" שינו את מלבושיהם, כדי שלא יהיה אחד שיוכל לזהות את אלו שנכנסו למלון עם אלו שיצאו ממנו. הם שכרו מלון נוסף מהפשוטים יותר, כך יצרו מיסוך כבד שמנע כל ניסון זיהוי, הם קיבלו משלמה תמונות ברורות של שלומי ועוד פרטים רבים שנידב דודי כדי להכין את המעקב אחריו. עתה לא נותר רק להוציא את התוכנית לביצוע.

התודה והברכה לכל אלו שמסייעים להצלחת הגיליון !!!

hanoch90@gmail.com